

Riksdagens protokoll

2001/02:107

Torsdagen den 16 maj

Protokoll
2001/02:107

Kl. 12.00 – 15.00
17.00 – 17.32

1 § Återkallelse av del av motion

Tredje vice talmannen meddelade att Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp) i skrivelse den 14 maj återkallat yrkande 3 i den av dem väckta motionen 2000/01:MJ765 Liberal skogspolitik.

Tredje vice talmannen meddelade att talmannen avskrivit detta motionsyrkande.

Skrivelsen lades till handlingarna.

2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2001/02:FPM88 Tillägs- och ändringsbudget nr 2/2002 till finansutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU15

4 § Lag om grupprättegång

*Lag om
grupprättegång*

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU16
Lag om grupprättegång (prop. 2001/02:107).

Anf. 1 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Justitieutskottets betänkande nr 16 handlar om en lag om grupprättegång. Jag vill börja med att yrka bifall till den moderata reservationen, vilket innebär avslag på regeringens proposition.

Vi moderater är det enda parti i riksdagen som inser att man håller på att införa en ny processform i det svenska rättssystemet utan att vi egentligen är i behov av den lagstiftningen. Jag anser att ledamöter i Sveriges riksdag alltid ska tänka sig för både en och två gånger innan man stiftar nya lagar. Det är märkligt att alla övriga partier bara hoppar på tåget när inte propositionen på något sätt förmår att visa på ett verkligt behov av lagstiftning inom det här området. Ser man till den behovsanalys som gjorts finner man att det redan i dag finns tillräckliga medel för enskilda att få små anspråk tillgodosedda.

Fru talman! Det kan också ifrågasättas om det är lämpligt att Sverige som första land i Europa inför grupptalan. Vilka konsekvenser kan detta få? Har ni övriga partier verkligen tänkt igenom hur det kan slå?

Vi moderater anser att det finns en stor risk för att denna nya processform kommer att påverka den utländska investeringsviljan negativt. Sverige riskerar faktiskt att hamna i ett läge där man från utlandet söker sig hit för att driva grupptalan, och då kommer grupptalan att utgöra en avsevärd konkurrensnackdel för det privata företagandet, vilket naturligtvis i slutändan drabbar den svenska konsumenten.

Fru talman! Visst känns det märkligt att införa denna nya processform, där konsekvenserna är oöverblickbara, när vi alla här samtidigt kan konstatera att det i samhället finns enskilda som drabbas av inbrott, misshandel och rån. Flertalet av de här människorna får faktiskt inte sin sak prövad i domstol i dag. Det vore mycket bättre om ni i regeringsställning i stället såg till att de här människorna fick sin sak prövad i domstol än att nu införa något nytt som ska kallas grupptalan.

Fru talman! Det är faktiskt sju år sedan utredningen överlämnades till regeringen. Det är lång tid tillbaka. Då fanns det mycket stark kritik av det här förslaget. Det vittnar de olika remissinstanserna om. Man lät betänkandet vila. I fem år har det legat. Men helt plötsligt två dagar innan julafton år 2000 inbjöd departementet till en hearing. Men den här gången inbjöds bara ett fåtal remissinstanser. Varför? Ja, det undrar jag. Och varför valde man just den tidpunkten, två dagar före julafton?

Fru talman! Formen för grupptalan är att den ska väckas av enskilda personer, organisationer eller myndigheter. Det är regeringen som ska bestämma vilka myndigheter som ska föra grupptalan. Det är väl ändå mycket märkligt att regeringen ska ha beslutanderätten över vilka myndigheter som ska tillåtas väcka grupptalan. Konsekvensen blir att rådande politisk majoritet kommer att styra mot vem grupptalan ska användas. Vi moderater tror att Konsumentombudsmannen och Naturskyddsföreningen säkerligen kommer att få en möjlighet att sätta kraft bakom sina krav på företagen genom hot om den här processen.

Anf. 2 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! Ja, Maud Ekendahl, vi har faktiskt tänkt igenom det här lagförslaget och det ganska väl. Det är snarare så att det är Moderaterna som inte har tänkt igenom det ordentligt.

Införandet av grupprättegång som en ny processform syftar till att stärka rättsskyddet för de enskilda. I det moderna samhället inträffar händelser där många människor kan rikta likartade krav mot någon annan. Det kan handla om att en grupp konsument köper en vara som har ett visst fel, att en researrangör inte lever upp till löftena i sin marknads-

föring eller att en grupp människor på ett likartat sätt drabbas av en miljöstörning.

För de flesta människor är tanken på att gå till domstol främmande. Att processa upplevs som besvärligt, dyrt och riskfyllt. Rör saken dessutom småsummor är en stämningsansökan helt otänkbar. Det kostar helt enkelt mer än det smakar.

Att det i praktiken mycket sällan förs processer om småbelopp är inte bara ett problem ur de enskildas synpunkt. Det medför också att allmänna intressen lider skada, att oseriösa affärsmetoder kan utvecklas och att vissa rättsområden lider brist på rättsutveckling genom praxis. Det gör att konsument- och miljöskyddet inte får ett reellt genomslag. Ur samhällssynpunkt är det lika illa att tusen personer lider en rättsförlust på 1 000 kr som att en person förlorar 1 miljon kronor.

Den här bristen i regelverket vill regeringen nu rätta till genom förslaget om lag om grupprättegång. Det innebär, som Maud också sade, att det ska bli möjligt för enskilda, för organisationer och för myndigheter som t.ex. Konsumentombudsmannen att väcka talan för en grupps räkning. Grupprättegången kommer att ha sin största betydelse på konsument- och miljöområdena.

För att undvika obefogade grupprättegångar, som efter vad jag förstod var vad Maud Ekendahl syftade på i det här läget, är det viktigt att man har ett starkt skydd mot sådana. Det är domstolen som prövar om grupptalan ska tillåtas. Bara om grupprättegång är den bästa rättegångsformen och om den gruppmedlem som vill företräda gruppen är lämplig får grupptalan föras. En advokat eller en annan lämplig person ska vara ombud för gruppen. Sammantaget innebär detta både att de passiva gruppmedlemmarna ges en rättssäker process och att svaranden får ett skydd mot oseriösa processer.

Det finns som sagt en reservation i ärendet, och det är bara Moderaterna som står bakom den, som sades här tidigare. De anser inte att det finns något behov av att införa möjligheten till grupprättegång, utan att det är bra som det är i dag. Jag kan inte hålla med – och det är förresten inte bara jag. Inte heller någon annan av partierna i utskottet gör det. Samhället utvecklas, och vi måste följa med i den utvecklingen. Som jag sade tidigare så inträffar ju olika händelser i det moderna samhället som ger upphov till att många personer kan rikta likartade krav. Man kan ta ett exempel: Ett energibolag fakturerar kunder på ett sätt som inte har stöd i avtalet. Kunderna betalar 15 kr för mycket per faktura. Det är inte för mycket för var och en av dem, så de skulle förmodligen inte driva process om det enskilt. Men det här förslaget gör det möjligt för dem att gå ihop och processa mot bolaget.

Moderaterna är också rädda för att detta påverkar den utländska investeringsviljan i Sverige negativt. Jag och utskottsmajoriteten tror inte att den risken är överhängande för den som gör en seriös företagsekonomisk analys. Dessutom finns det provinser i Kanada och delstater i Australien där man har infört det här, och de farhågor som har funnits där om störningar av och påfrestningar på näringslivet har inte besannats.

Förslaget har som sagt stöd av alla partier utom av Moderaterna, vilket är trist. Jag tror nämligen inte att Moderaternas oro är befogad. För att konsument- och miljö rätt och andra rättsområden inte ska stanna på papperet måste den enskilde medborgaren, konsumenten och Svensson kunna driva igenom sina rättigheter. Det får inte stanna vid vackra ord, vid lagar och paragrafer.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

I detta anförande instämde Göran Norlander (s).

Anf. 3 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! För att spara kammarens tid ska jag börja med att instämma i det anförande som Helena Zakariasén höll här tidigare, där hon beskrev den viktiga reform som vi nu genomför.

Vänsterpartiet har i samarbete med Miljöpartiet och Socialdemokraterna tagit fram detta förslag om grupprättegång. För Vänsterpartiet är det oerhört glädjande. Vi har motionerat i flera år om att man skulle införa denna nya processform. Det handlar om att stärka konsumentskyddet och att stärka miljöskyddet. Vi i Vänsterpartiet hade gärna sett att man också hade gått vidare med detta och även infört en möjlighet på jämställdhetsområdet. Men nu anser vi i Vänsterpartiet att detta är ett viktigt steg framåt och att man får följa denna form och se om det finns fler områden som man också kan utvidga det till.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Jag måste ändå ta upp några av de frågor som Maud Ekendahl tog upp här. Vi anser från Vänsterpartiets sida att det är positivt att Sverige är ett föregångsland i EU. Det är positivt just för att man stärker de enskilda individernas möjlighet att få sin rätt prövad. Vi tycker också att det är positivt i ett näringslivsperspektiv. Moderaterna har en skräck för att man inte kommer att våga investera i Sverige och anser att det här skulle vara en nackdel. Det är snarare ett positivt steg för näringslivet. Nu finns det en möjlighet att komma åt oseriösa näringsidkare, som faktiskt tar marknadsandelar inom näringslivet med oseriösa metoder och hittills har kunnat klara sig just för att det har handlat om små belopp. Men det har varit stora belopp för det företag som har håvat in dem! Detta är ett bra sätt att se till att man får en konkurrens som bygger på likartade möjligheter.

Jag tycker att det är tragiskt att Maud Ekendahl i detta sammanhang tar upp misshandelsfall och inbrott och säger att människor inte får sin sak prövad i domstol. Hon ställer grupper som blir utsatta för olika typer av brott mot varandra, och säger att det inte är viktigt att skydda konsumenterna och inte viktigt att skydda invånarna när det gäller miljöskandaler och miljöstörande åtgärder. Att ställa detta emot att människor som blir misshandlade inte får en rättegång tycker jag är oerhört oseriöst. Vi måste hela tiden kunna bedriva förbättringar inom rättsväsendet utan att man ställer grupper mot varandra.

Men jag måste säga att detta inte förvånar mig. Moderaterna pratar mycket om brott och straff. De pratar mycket om fler poliser och hårdare straff. Men när man kommer in på någonting som riktar sig mot närings-

livet eller handlar om ekonomisk brottslighet så är Moderaterna inte lika benägna att driva frågorna hårt.

Med detta, fru talman, vill jag återigen yrka bifall till förslaget. Jag är glad över att vi i dag kan fatta beslut om en lagstiftning som ger de enskilda individerna bättre rättssäkerhet och bättre möjlighet att få sina krav tillgodosedda inom rättsväsendet.

Prot. 2001/02:107

16 maj

*Lag om
grupprättegång*

Anf. 4 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Detta är, som vi hörde, ett samarbete mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänstern. Jag tycker att det är oerhört tillfredsställande att vi nu äntligen – för visst har det tagit alldeles för lång tid – innan den här mandatperioden är slut får gå härifrån riksdagen och se att institutet grupprättegång är genomfört. Detta är, fru talman, en hjärtefråga för mig och Miljöpartiet, som vi har drivit under lång tid.

Detta nya institut är som sagt ett komplement till det vanliga rättegångsförfarandet vid allmän domstol. Särskilda bestämmelser om grupprättegång tas också in i miljöbalken. Det är ju framför allt för miljöns skull som man ska kunna utnyttja detta institut.

Meningen är också att konsumentkrav kommer att kunna tas till vara på ett mycket bättre sätt, som vi har hört här.

Nuvarande förslag har tyvärr – jag måste säga det om jag nu ska klagat lite – reviderats. Från början var det meningen att alla personer som var berörda av ett ärende automatiskt inkluderades i grupptalan. Men då sade näringslivet: nej, nej! Det blev stora protester, och därför fick förslaget ändras. Den nya ordningen är att grupptalan omfattar de gruppmedlemmar som inom en viss tid efter det att talan har väckts i domstol anmält till domstolen att de också önskar omfattas av kärandes talan. Underrättelsen av detta ska ske i domstolen.

Grupptalan kan användas av organisationer eller myndigheter eller av enskilda personer som är medlemmar i en grupp. Det hela är alltså ganska strikt. Jag skulle vilja ha det lite vidare, men vi får väl se hur det fungerar.

Det gäller även på konsument- och miljörättens område, och grupptalan ska också kunna väckas av ideella föreningar. Det är bra att ideella föreningar får tillfälle att göra det.

Som sagt finns det bara en motion, från Moderaterna. De ifrågasätter behovet. Behovet är säkert stort, men man har inte haft möjligheter. Det är omständligt att väcka en process vid de enskilda domstolarna, men nu får vi ett bättre institut för det.

Små anspråk pratar Moderaterna om. Men många bäckar små gör en stor å. Det blir en ändring så att kanske inte så många drabbas. Det är det som är meningen.

Har verkligen övriga partier tänkt igenom det? frågar de. Ja, vi har väl visat här i dag att det är ett väl genomtänkt förslag.

Konsekvenserna är inte överblickbara, säger man. Nej, vi har inte tidigare haft det här institutet. Moderaterna skriver att man befärar att stora organisationer, t.ex. Konsumentombudsmannen och Naturskyddsföreningen, kommer att utnyttja grupptalan för att få en möjlighet att sätta kraft bakom sina krav på företag genom hot om process. Att få möjlighet att ställa krav på företag kan väl inte vara någon nackdel om det annars skulle skada konsumenter eller miljön. Där ser vi skillnaden i politik. Vi

vill värna miljön, konsumenternas intressen och vi höjer fanan högt för dessa krav.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

5 § Avskaffande av medborgarskapskrav för advokater m.fl.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU20
Avskaffande av medborgarskapskrav för advokater m.fl. (prop. 2001/02:92).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

6 § Vårdlandsavtal för Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor, m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU21
Vårdlandsavtal för Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor, m.m. (prop. 2001/02:155).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

Snabbare lagföring

7 § Snabbare lagföring

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU24
Snabbare lagföring (prop. 2001/02:147).

Anf. 5 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Merparten av de brott som begås i dagens Sverige klaras inte upp. Det saknas poliser när medborgarna behöver stöd. Åklagarnas arbetssituation blir alltmer besvärlig, och från olika delar av landet kommer rapporter om utbrändhet bland många åklagare.

Det är av största vikt att tiden mellan brott och ett eventuellt straff blir så kort som möjlig. Det är viktigt att vi kan få en snabb lagföring, samtidigt som kraven på rättssäkerhet upprätthålls. En snabb lagföring är viktig både för brottsoffret och för den misstänkte gärningsmannen. En snabb lagföring är också nödvändig för domstolsförhandlingarna och en förutsättning för att eventuella vittnen ska ha kvar en riktig minnesbild, ha viljan att vittna och känna sig motiverade att vittna. Det får inte dra ut för långt på tiden. Där är vi naturligtvis överens.

Fru talman! Vi anser att regeringen börjar i fel ända i sin strävan att snabba upp lagföringsprocessen. Det hade varit mer logiskt att se till rättssystemet i sin helhet innan man går in och försöker göra små detaljregleringar.

Vi bedömer att åklagarväsendet är i behov av ytterligare resursförstärkning de kommande åren. Vi delar Riksåklagarens bedömning, då Riksåklagaren i sin budgetframställning säger att det behövs 100 nya åklagare under åren 2003–2005. På Riksåklagarens hemsida kan man läsa följande konstaterande: "Utan ett resurstillskott kommer arbetsbelastningen att bli ett så allvarligt arbetsmiljöproblem att den utgör ett hinder för fortsatt god utveckling av åklagarverksamheten."

Vi tar i allra högsta grad Riksåklagarens farhågor på allvar, men regeringen och dess stödpartier har inte velat lyssna på Riksåklagaren i dessa frågor. Eller man har lyssnat men kanske inte tagit till sig.

Det anslag som åklagarna tilldelades av riksdagens majoritet för det här året innebär – det kan ingen vara omedveten om – att antalet åklagare måste minskas med 25–30 och den administrativa personalen med 10 personer. De planeringsramar som regeringen har gett i budgetpropositionen medger inte fler åklagare. Man måste plocka bort några under de kommande tre åren, detta trots att den här länken i rättskedjan är oerhört viktig för en snabbare lagföring.

Fru talman! Utskottsmajoriteten vill att den som ska höras under en förundersökning ska kunna kallas till förhöret vid påföljd av vite. Detta har kritiserats från många tunga remissinstanser. Vi delar den kritiken. Förslaget kan leda till att fler inte vill ställa upp som vittnen.

Regeringen har inte börjat med de stora problemen. Den ingriper i stället i små enskildheter där ändringarna drabbar enskilda människor men inte leder till några påvisbara effektivitetsvinster.

Min matematiklärare, saligen avsomnad, i realskolan upprepade ofta följande visdomsord: Man ska inte jaga flugor med slägga då det räcker med en flugsmällare. Det är ett råd som jag tycker att utskottsmajoriteten borde ta till sig. Det är precis vad man gör när man inför denna vitesmöjlighet.

Fru talman! Regeringen anmärker att vitesföreläggandet i en hel del fall kan ha större nackdelar än fördelar. Vi delar denna uppfattning, men vi gör en annan bedömning än utskottsmajoriteten. Vi anser att förslaget bör avslås.

Jag yrkar därför bifall till reservation nr 1.

Anf. 6 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Fru talman! En snabb genomströmning i brottmål är av stor vikt för rättssäkerheten. Inte minst har medborgarna rätt att kräva att brott ska utredas och leda till lagföring så snabbt och effektivt som möjligt utan att kraven på rättssäkerhet åsidosätts.

Under senare år har en omfattande granskning av rättsväsendets myndigheter utförts. Detta har i sin tur lett till det betänkande som vi behandlar här i dag, JuU24 *Snabbare lagföring*. Betänkandet rymmer en del förslag till förändringar för att just korta genomströmningstiderna i brottmål.

Förslagen ger åklagaren utvidgad behörighet att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling. Åklagaren kommer också att kunna inhämta sådant yttrande från frivårdsmyndigheten som avses i 1 § lagen om särskild personutredning i brottmål, m.m.

Vidare föreslås att den som ska höras under en förundersökning ska kunna kallas till förhöret vid påföljd av vite och att möjligheten att tillgripa hämtning till förhör utvidgas. Det längsta tillåtna avståndet för hämtning till ett förhör under en förundersökning ska ökas från fem mil till tio mil. Om det är av synnerlig vikt att förhöret äger rum ska enligt förslaget hämtning få ske oavsett väglängden.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2002.

Fru talman! Till det här betänkandet har en reservation och ett särskilt yttrande lagts, som jag kort vill kommentera.

Den moderata reservationen, där de uttrycker rädsla för att målsäganden och vittnen ska få olustkänslor och känna bryderi inför hot om vite när de beordras inställa sig till domstolsförhandling, vill jag tillbakavisa. Tanken med förslaget är att det ska resultera i *snabbare* lagföring. Det betyder att man måste försöka undanröja sådant som försenar rättsförfarandet. Exempelvis är det viktigt att få vittnen att inställa sig vid rätt tidpunkt.

Givetvis instämmer jag i den bedömning som regeringen gör i propositionen och vad Moderaterna lyfter fram i sin reservation, att vitesföreläggande i en del fall kan ha större nackdelar än fördelar när det gäller förhör under förundersökningen. Men jag är helt lugn vad gäller användandet av vitesföreläggandet, dvs. att det endast ska användas i de fall där det är motiverat. Dessutom följs en ny lagstiftning alltid upp.

Kristdemokraterna säger i sitt yttrande att det finns risk för en ojämn praxis i Sverige. Sådana risker finns alltid, men som vi socialdemokrater ser det ökar inte risken med förslagen i denna proposition. Vad beträffar den risk för förändring i principen om rollfördelning mellan domstol och åklagare som Kristdemokraterna befarar hyser vi inte heller den farhågan, men regeringen kommer självklart att följa upp detta.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag till reservationen.

Anf. 7 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater står bakom betänkandet om snabbare lagföring. Vi har dock några synpunkter som vi valt att lägga fram i ett särskilt yttrande, och det är dem jag ska kommentera kort här.

Regeringen föreslår i propositionen bl.a. att åklagares behörighet att utfärda stämning och kalla till huvudförhandling ska utvidgas. Redan i dag kan systemet med åklagarstämning tillämpas t.ex. beträffande alla ordningsförseelser och beträffande vissa andra grupper av brott då den misstänkte erkänt gärningen eller det av annat skäl finns anledning att anta att förberedande åtgärder inte behövs. Nu vill alltså regeringen utvidga denna möjlighet. Syftet med förslaget är att minska de totala genomströmningstiderna för brottmålen.

Vi kristdemokrater tycker självfallet att det är bra att regeringen har den ambitionen. Men som vi skriver i vårt särskilda yttrande måste man vara vaken inför de risker som förslaget innebär. Vad som gör oss lite bekymrade är att regeringen i propositionen trycker på att det är angelä-

get att skapa möjligheter att anpassa förfarandet till lokala förhållanden. Vi menar att det kan bädda för att man på sikt får en ojämn praxis i landet, även om systemet ska vara fakultativt. Det vore naturligtvis inte bra.

Man får heller inte blunda för att det finns en viss risk för en förändring av den grundläggande principen om rollfördelningen mellan domstolen och åklagaren, vilket flera remissinstanser kommenterat. Det vore synnerligen olyckligt om den tilltalades tilltro till domstolens opartiskhet skulle reduceras därför att gränsen mellan domstolens och åklagarens uppgifter kan komma att bli otydlig. Det skulle i förlängningen innebära minskad tilltro till rättsväsendet som helhet.

Fru talman! Det krävs att regeringen är extra vaksam inför vad jag här anfört. Därför förutsätter vi kristdemokrater att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar adekvata åtgärder om missförhållanden skulle uppstå.

Vi kristdemokrater står förstås bakom det särskilda yttrande vi har i detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

8 § Riksdagens revisorers förslag om uppehållstillstånd för asylsökande

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU13
Riksdagens revisorers förslag om uppehållstillstånd för asylsökande
(förs. 2001/02:RR16).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

9 § Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU16
Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad
(prop. 2001/02:84 delvis och prop. 2001/02:164).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2001/02:107
16 maj

Snabbare lagföring

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU17
Vissa socialförsäkringsfrågor m.m. (prop. 2001/02:119).

Anf. 8 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! En säng i ett delat rum på en vårdinrättning är inte en bostad. Att använda ordet bostad på detta sätt är att göra våld på svenska språket.

När ädelreformen på sin tid infördes blomstrade kreativiteten i kommunerna. Vårdboende blev eget boende, även om man inte bodde i eget rum. Detta ledde till att pensionärerna fick BTP. Det var egentligen inte pensionärerna som fick pengarna utan kommunerna, för de kunde ta ut avgifter. Detta har i sin tur lett till att tvåbäddsrums inte har byggts bort i den takt som vore önskvärt. Det har funnits dubbla ekonomiska drivkrafter för kommunerna att låta bli. För det första fick man betalt ändå, och för det andra kostar det att bygga.

Riksdagen har reagerat mot dessa regler många gånger. På departementet har man hänvisat till att det är väldigt svårt att ändra reglerna, för makar kan ju vilja bo i samma rum. Det kan också gälla två goda vänner. Då får man regelproblem.

Jag funderade på det alldeles nyss. Jag tänkte att det måste vara väldigt enkelt att lösa problemet. Det utgår ett bostadsbidrag för ett enkelrum. Om det sedan bor fler i det enkelrummet spelar ingen roll.

Att säga nej till bostadstillägg för tvåbäddsrums var en tydlig signal till kommunerna. Påtvingat dubbelrumsboende bör inte ge BTP.

Kommunerna har väldigt mycket på sig, och man ska naturligtvis alltid ge dem rådrum. Egentligen har de redan fått det, men för att ge dem ytterligare rådrum har vi sagt att detta inte ska gälla före 2005 i vår reservation, som vi har gemensamt med Folkpartiet och Centerpartiet. Jag tillstyrker reservation 2.

Anf. 9 BIRGITTA CARLSSON (c):

Fru talman! Det betänkande vi ska debattera nu, SfU17 *Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.*, är ett uppsamlingsbetänkande med flera olika frågor. Jag ska begränsa mitt inlägg till en av frågorna.

I Centerpartiets redovisning över aktuell politik *Idéer som spelar roll* har vi ett avsnitt med rubriken Trygghet och valfrihet för äldre. Där beskriver vi vad vi menar med livskvalitet även efter det att man är 65 år.

Var och en har rätt att bli bemött och respekterad som medmänniska och som en resurs i samhället. Alla ska ha möjlighet att bidra efter egen förmåga och egna förutsättningar. Pensionärskollektivet kan inte betraktas som en homogen samhällsgrupp.

Centerpartiet värnar dem som bäst behöver samhällets stöd och hjälp. Tillsammans är pensionärerna inte en grupp individer som enbart är i behov av vård och omsorg, utan i högsta grad en grupp människor som tillför mycket till samhällets utveckling och vars livserfarenhet är en stor resurs.

Vi måste skapa verkliga möjligheter för den enskilde att påverka sin egen och sina anhörigas omsorg och boendalternativ.

Det är många år sedan målet att det skulle finnas möjlighet till eget rum i vården slogs fast. Våldigt många kommuner ligger långt framme i utbyggnaden av alternativa boendeformer för äldre och mer vårdbehövande personer. Vi har få äldre personer boende i flerbäddsrumsrum.

Men det finns också kommuner där bristen på alternativa boendeformer för äldre är stor. Tyvärr kan vi lägga till att bristen ibland är mycket stor. Fortfarande placeras alltför många människor mot sin egen vilja i flerbäddsrumsrum i äldreboende. Att mot sin vilja placeras i flerbäddsrumsrum när man blir i behov av särskilt boende är inte tillfredsställande. Det inger inte trygghet och utgör inte valfrihet för äldre. Vi anser inte att det är acceptabelt att det fortfarande är så stor brist på enkelrum i särskilda boenden för äldre.

Fru talman! Jag hänvisar i övrigt till den text som finns i reservation nr 2, som jag i och med detta också yrkar bifall till. Där kan man läsa varför vi tycker på detta sätt.

Anf. 10 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Länges var det så i vårt land att många tyckte att det inte var konstigt att äldre sjuka människor tvingades dela rum på ett sätt som vi inte tyckte att våra friska tonåringar skulle göra därhemma. 1984/85 väckte Folkpartiet under dess stora partiledare Bengt Westerberg det enkla förslaget att ingen mot sin vilja skulle behöva bo i flerbäddsrumsrum i särskilt boende – på t.ex. ålderdomshem eller sjukhem. Många hade invändningar mot det. Det är kanske svårt att tro att det är sant, men det är bara att gå tillbaka till pressklippen från den tiden. Då kan man se att många nog tyckte att det inte var så angeläget. Nu säger nästan ingen det, och det är ett stort framsteg som har skett under de här 16–17 åren, men flerbäddsboendet har inte försvunnit.

Enligt den senaste statistiken bor ungefär 7 000 personer i flerbäddsrumsrum. Några gör det säkert frivilligt. Det är inget fel med det. Många av oss vill gärna dela rum med någon annan om vi får välja vederbörande själv, och det kan man förstås också vilja i det särskilda boendet. Men för många handlar det fortfarande om att de ofrivilligt gör det.

Ett specialproblem dök upp i samband med att vi gjorde om bostadstillsäggen i mitten av 90-talet. Det handlade om att bestämma om de skulle kunna utgå även för det som vi i vanliga fall inte betraktar som en rimlig bostadsstandard i en lägenhet och även om man delade rum med någon annan och egentligen bara hade en säng. Bedömningen som gjordes var att detta under en övergångstid skulle kunna existera i samband med att man tog bort det ofrivilliga flerbäddsboendet. Detta var då 1994. Jag tycker att det var en rimlig ståndpunkt som kanske skulle kunna gälla några år till.

Nu skriver vi 2002, och det vi ska ställning till i dag i det här betänkandet, tillsammans med några andra punkter, är om det även i framtiden från statens sida ska planeras för att det ska finnas ofrivilligt boende i flerbäddsrumsrum.

I en reservation från Folkpartiet, Moderaterna och Centern säger vi att detta inte är rimligt. Vi vänder oss emot det och föreslår att det inte ska vara möjligt i framtiden, men vi är fortfarande så reformistiska att vi säger att den av oss föreslagna bestämmelsen ska träda i kraft först fr.o.m. 2005. Det innebär att det fortfarande är två och ett halvt år kvar.

Så även med det här förslaget, som vi tyvärr inte verkar få en majoritet för, är det ändå fråga om att man skulle kunna fortsätta att betala ut det här under en tioårsperiod efter diskussionen om bostadstilläggen 1994.

Jag är, fru talman, närmast förvånad över att inte utskottsmajoriteten har ställt sig bakom ett så pass modest yrkande på den här punkten. Detta var en stor och viktig fråga i valrörelsen 1985, och 20 år senare bör väl det här ändå kunna genomföras, även med den långsamma takt som Socialdemokraterna har när det gäller reformarbete.

Anf. 11 GÖTE WAHLSTRÖM (s):

Fru talman! Det betänkande som vi nu behandlar, 2001/02:SfU17 *Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.*, innehåller en rad förslag som var för sig kan tyckas väldigt begränsade. Men för enskilda medborgare kan förändringarna ha stor betydelse.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

I betänkandet behandlas ett stort antal områden. I den proposition som ligger till grund för betänkandet föreslår regeringen förändringar på en rad områden efter beredning hos bl.a. Riksförsäkringsverket.

Det har inkommit motioner rörande underhållsstöd och bostadstillägg till pensionärer m.fl., som jag i huvudsak kommer att beröra i mitt anförande. Härutöver föreligger förslag till förändringar i lagtexter och författningskommentarer samt en rad konsekvensförändringar.

När det gäller de områden som har blivit föremål för motionsbehandling finns det skäl att påpeka att dessa har varit föremål för behandling tidigare i utskottet. Behandlingen har vid dessa tillfällen i vissa stycken inneburit att regeringen har givits i uppdrag att återkomma med förslag till förändringar. I de förslag som nu har förelagts av regeringen har man funnit lösningar som i viss utsträckning tar hänsyn till utskottets tidigare uttalanden.

Till betänkandet har två reservationer inlämnats. En är från Vänsterpartiet rörande återbetalningsskyldighet avseende underhållsstöd, punkt 1.

Vad gäller frågan om återbetalningsskyldighet avseende underhållsstöd har utskottet och riksdagen vid två tillfällen under mandatperioden påtalat de problem som föreligger vid beräkning av nivån på återbetalningen när det är kopplat till väsentligt förändrade ekonomiska förutsättningar för den enskilde. Som exempel har angivits arbetslöshet och härigenom förändrad privatekonomi.

Regeringen har i sin beredning konstaterat att de angivna vägarna innehåller så många svagheter att nackdelarna med förslaget överväger fördelarna. Utskottet har dock vidhållit sin uppfattning, vilket framgår av betänkandet, att underhållssystemet har brister i den meningen att reglerna för återbetalningsskyldigheten inte är anpassade till situationer av påtaglig inkomstminskning.

Utskottet konstaterar dock att positiva förändringar har skett. Vidare har en särskild utredare fått i uppdrag att till den 31 mars 2003 framlägga förslag kring regelsystemet, varför reservationen i denna del avstyrks. Det finns skäl att invänta utredningens förslag före ett ställningstagande.

I reservationen yrkar Vänsterpartiet vidare på ett tillkännagivande rörande behovet av en pappamånad när faderskapet fastställs eller ändras

sent i ett barns liv. Utskottet är enigt i synen på att fadern ska ges möjlighet att etablera en god kontakt med sitt barn. Utskottet är dock inte berett att tillstyrka ytterligare föräldrapenningdagar för denna situation, och argumentationen för ställningstagandet framgår klart i betänkandet.

Inom området som gäller bostadstillägg för boende i tvåbäddsrums finns en reservation. Såväl Moderaterna som Folkpartiet markerar sin uppfattning inom området i var sin motion. Man gör det dock utifrån två skilda infallsvinklar. I den gemensamma reservationen ser man problem med att hålla rågången mellan kommunalt bidrag och ett grundskydd för pensionärer. Härutöver påtalas rädslan för att en icke önskvärd boendeform och vårdmiljö permanentas.

Frågan är, som nämns i betänkandet, inte ny. Redan 1994 påtalade utskottet i ett utskottsbetänkande olämpligheten i ofrivilligt boende i tvåbäddsrums. Frågan har härefter vid ett flertal tillfällen följts upp i behandling inom utskottet. Regeringen har anmält att frågan om BTP och boende i tvåbäddsrums skulle övervägas i samband med behandling av SOU 2000:112. Utskottet har markerat sin uppfattning om ofrivilligt boende i tvåbäddsrums och här till kopplad BTP-beräkning. Regeringen instämmer i att det är principiellt tveksamt om boende i tvåbäddsrums är ett sådant boende som berättigar till BTP. En rad åtgärder har vidtagits från regeringens sida för att minimera denna typ av boende.

I propositionen framgår att det för närvarande är 1 266 personer boende i tvåbäddsrums under rådande regelsystem. Antalet har sedan 1995 minskat i takt med om- och nybyggnation, och i detta antal inberäknas såväl frivilligt som ofrivilligt boende i tvåbäddsrums.

I reservation 2 påtalas att en tidsgräns måste sättas ut till den 1 januari 2005 för att man härigenom ska sätta tryck på kommunerna. Utskottet förutsätter, liksom regeringen gör i propositionen, att kommunerna fortsätter att verka för en minskning av antalet tvåbäddsrums till förmån för enbäddsrums. Om så inte blir fallet kan frågan om reglerna för BTP behöva aktualiseras på nytt. Med detta avstyrker utskottsmajoriteten reservationen från Moderaterna, Folkpartiet och Centern.

Fru talman! Även om jag bara har berört ett litet antal av de förslag som finns i betänkandet SfU17 vill jag än en gång yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 12 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det är rätt många år som har gått sedan utskottet berörde frågan. Jag tror att Göte Wahlström nämnde att det var 1994, så det är snart tio år sedan frågan togs upp. Därför är jag lite förvånad över att man inte från utskottsmajoritetens sida har varit beredd att tillstyrka den ganska modesta reservationen, som ju innebär att det här skulle upphöra fr.o.m. den 1 januari 2005. Riksdagen skulle alltså nu, två och ett halvt år i förväg, tala om att det skulle upphöra då. Men man har uppenbarligen inte från utskottsmajoritetens sida tyckt att det var rimligt, trots att man har övervägt frågan.

Får jag då fråga Göte Wahlström hur länge han tycker att det är rimligt att det ofrivilliga tvåbäddsboendet ska vara kvar i Sverige. Uppenbarligen ska det vara kvar efter den 1 januari 2005. Men hur länge ytterligare ska det vara kvar?

Anf. 13 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar i och med motionen, som har undertecknats av bl.a. Bo Könberg, att det här är en hjärtefråga för Folkpartiet. Det är naturligtvis en viktig fråga också för den enskilde.

Man kan tycka att tio år, som nu diskuteras, eller att sju, åtta, nio år är en lång tid, men det finns naturligtvis fortfarande behov av att titta på frågan, inte minst utifrån det förhållandet att man också kan diskutera såväl frivilligt som ofrivilligt boende i tvåbäddsrumsrum och därigenom den problematik som uppstår med regelsystemet.

Reservanterna brukar ju inte själva vara speciellt intresserade av att ge pekpinnar till kommunerna. Utskottsmajoriteten ser att det är en positiv utveckling på gång. Med den utveckling som har varit är det kanske t.o.m. så att ofrivilligt boende i tvåbäddsrumsrum är avvecklat före det datum som anges i reservationen.

Anf. 14 BO KÖNBERG (fp) replik:

Fru talman! Det vore utomordentligt trevligt om det skulle kunna bli såsom Göte Wahlström avrundar med att säga, att det ofrivilliga tvåbäddsrumsboendet var borta redan före den 1 januari 2005. Men om han tror att detta skulle vara möjligt är det svårare att förstå varför ett annat datum inte har satts ut. Ingen av oss skulle bli ledsen om det skulle råka inträffa några månader eller några år tidigare än det datum som har angetts.

Problematiken med frivilligt eller ofrivilligt boende som Göte Wahlström ytterligare vill överväga – om jag förstod honom rätt – är en fråga som har funnits med de senaste åtta åren. Något vidare aktivt övervägande kan väl inte sägas ha ägt rum.

Det stämmer att flera av oss inte är så pigga på att dela ut pekpinnar till kommunerna, men den här pekpinnen delar jag mycket gärna ut. 20 år efter att frågan väcktes i en stor valdebatt kanske det är lagom för kommunerna att klara av uppgiften.

Anf. 15 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag har full förståelse för det resonemang som Bo Könberg för om att man borde ha kunnat reda ut frågan om frivilligt eller ofrivilligt boende. Men Bo Könberg markerar i den motion som han själv har undertecknat den problematik som ligger i detta. Det är viktigt att vi klarar av frågan fullt ut innan vi eventuellt går in med de hårdare åtgärder som föreslås i reservationen.

Anf. 16 MARGIT GENNSER (m) replik:

Fru talman! I sak tycks vi vara väldigt eniga. Det här är fel. Det borde ha försvunnit för länge sedan. Kommunerna är formidabla påtryckare. Då kan man förstå att det tar tid. Men jag såg något hoppfullt i att Göte Wahlström hoppades att kommunerna nu verkligen lyssnade och att det här var slut 2005. Jag hoppas att regeringen också lyssnar, så att regeringen, om inte kommunerna lyssnar, säger ifrån så att det blir slut fr.o.m. 2005.

Anf. 17 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Boverket gör bedömningen att det har försvunnit 2 750 boenden i två- eller flerbäddsrums under en väldigt kort period. Som jag sade tidigare är det 1 266 personer som fortfarande är boende i tvåbäddsrums under de förutsättningar som vi har diskuterat. Omvandlingstakten är alltså relativt hög. Förhoppningsvis ska den kunna påskyndas ytterligare genom de åtgärder som vidtas och kanske också genom den debatt som vi i dag för här i kammaren.

Anf. 18 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Nu ska jag hålla mitt kortaste tal i kammaren hittills. Det blir väl ingen ledsen för, antar jag.

Om Vänstern i eftermiddag kommer att yrka bifall till sin reservation om återbetalningsskyldighet avseende underhållsstöd och pappamånad för den speciella situation som avses kommer jag att rösta på den. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Jag vill dock göra en liten notering. Ett stort problem med betänkandet är att det lägger till ytterligare en hel mängd lagändringar. Det är inte bra för försäkringskassorna som får mycket extra jobb. Socialförsäkringarna är ett lapptäcke, som är i behov av en större helhet. Det måste vi jobba vidare på. Det gäller t.ex. att skapa en grundtrygghet för alla.

Anf. 19 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Jag ber kammaren om ursäkt för min sena ankomst.

Vänsterpartiet står bakom förslaget i betänkandet utom på två punkter. Båda handlar om återbetalningsskyldigheten i underhållsstödet.

Under allmänna motionstiden förra året lade Vänsterpartiet en motion som behandlade det orimliga i att en pappa som sent i livet får reda på att han är pappa ska betala pengar. Enligt nuvarande regler kan försäkringskassan kräva honom på det underhållsstöd som utgått till modern under tiden, dvs. den tid då pappan inte visste om att han var pappa. Vänsterpartiet menade i sin motion att det enda rimliga är att återbetalningsskyldighet kan utgå endast från den tidpunkt då faderskapet fastställts.

Nu lägger regeringen fram ett sådant förslag, vilket vi förstår tycker är bra. Vi tycker också att det är bra och föredömligt att socialförsäkringsminister Ingela Thalén på ett tidigt stadium gick ut och sade att Vänsterpartiet hade rätt och att hon skulle ändra bestämmelserna.

Men Vänsterpartiets motion innehöll ytterligare ett yrkande, nämligen att de pappor som sent i livet får reda på att de är fäder borde ha rätt till en pappamånad från föräldraförsäkringen för att kunna etablera en bra kontakt med barnet och för att pappa och barn ska få en möjlighet att lära känna varandra. Förhoppningsvis ska de etablera en livslång kontakt. Barnet måste ha en ovillkorlig rätt till bästa möjliga start med den nya pappan.

Utskottsmajoriteten anser inte detta och ger några i mitt tycke kryptiska förklaringar. Majoriteten anser inte att det är rimligt att särskilja de fall där en pappa är omedveten om att han är pappa från de fall där en pappa är medveten om att han är pappa. Jag förstår inte det resonemanget. Hur ska man kunna vara pappaledig om man inte vet om att man är pappa? Då kan man ju bara vara ledig.

Det enda rimliga är att regeringen ser över möjligheten till en pap-pamånad för dessa nyblivna fäder i de fall där hela föräldraförsäkringen utnyttjats av modern och eventuellt den man som en gång i tiden trodde att han var pappa till barnet.

Den andra punkten om underhållsstödet rör fastställandet av återbe-talningsskyldigheten. Vänsterpartiet har drivit och också fått igenom att i de fall där den återbetalningsskyldige fått sin inkomst minskad med minst 15 % bör återbetalningsskyldigheten fastställas på aktuell inkomst. Socialdemokraterna säger att det är ett förslag med många brister. Då kan man undra varför detta system finns i det centrala studiestödet.

Man kan argumentera att det jämnar ut sig i längden, men att betala ett underhållsstöd som fastställts på t.ex. en inkomst på 300 000 när man lever på hälften via a-kassa är faktiskt inte lätt. Många har av den anled-ningen hamnat hos kronofogden.

Tillkännagivandet som riksdagen ställde sig bakom redan under förra mandatperioden innebar att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett konkret förslag under mandatperioden. Så har inte skett. Rege-ringen har inte återkommit. Nu hänvisar regeringen och utskottsmajori-ten till att en ny utredning ska göras. I utredningsuppdraget kan jag inte se att någonting nämns om att återbetalningsskyldigheten fastställs på senast taxerad inkomst, dvs. två år tillbaka i tiden, och vad detta kan få för konsekvenser för en pappa som blivit arbetslös. Det gör utskottsmajo-ritens hänvisning till utredningen helt otillfredsställande.

Vänsterpartiet vidhåller – och det menar vi att riksdagen också bör göra – att regeringen ska återkomma med det snaraste med förslag om ändrade regler för den inkomst som ska ligga till grund för återbetal-ningsskyldighet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

11 § Biobanker inom hälso- och sjukvården m.m.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2001/02:SoU9
Biobanker inom hälso- och sjukvården m.m. (prop. 2001/02:44).

Anf. 20 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Det finns knappast något område där utvecklingen går så fort som inom biotekniken. I ett allt hastigare tempo skapar forskning och utveckling inom de biologiska vetenskaperna nya möjligheter av avgörande betydelse för människors hälsa och livskvalitet. En väsentlig förutsättning för denna utveckling är att det finns biologiskt material att forska på. Det är nödvändigt att det finns material bevarat i biobanker. För att kunna klarlägga etiologin till folksjukdomar som cancer, hjärt- och kärlsjukdomar och autoimmuna sjukdomar krävs det analys av både genetiska och miljömässiga faktorer.

Den miljömässiga exponeringen har ofta ägt rum i många decennier innan sjukdomen bryter ut och kan studeras om mycket gamla prov från patienter som utvecklat sjukdomen fortfarande finns tillgängliga. Alldeles aktuella är de farhågor som Livsmedelsverket uttalat angående utveckling av cancer på grund av akrylamid i viss typ av mat. Nu görs genomgångar av tiotusentals sparade blodprover för att se hur halten akrylamid i blodet förhåller sig till intaget av akrylamid och hur den därmed kan påverka cancers utveckling. Biobanksbaserade epidemiologiska studier baseras alltså ofta på prov som är gamla.

Samtidigt som biobanker möjliggör fortsatta framsteg som leder till bättre hälsa skapar de nya kunskaperna också nya problem, då bankernas innehåll kan hota den enskildes integritet. Vi har kommit i ett läge där vi nu noga måste väga mellan forskningens berättigade krav, *bonum commune* och den enskildes lika berättigade krav på säkerställd och bevarad integritet. Det är en grannliga uppgift att väga intressen mot varandra – genetisk integritet mot så god sjukvård som möjligt. Därför är det viktigt att området lagregleras.

Fru talman! Jag ser alltså med tillfredsställelse på att en lagreglering sker, men jag är samtidigt mycket besviken på att den föreslagna lagregleringen lämnar så mycket i övrigt att önska såväl vad gäller forskningens möjligheter som vad gäller skyddet av integriteten och vårdens säkerhet.

Utskottet har haft möjlighet att förbättra förslaget. Vi har uppvaktats av forskare och företrädare för vården. Vi har bjudit in forskare och etiker. Vänstermajoriteten har dock suttit med döva öron, och inte något av de problem som har aktualiserats har man tagit upp i majoritetsförslaget. Det är inte bara anmärkningsvärt; det är en närmast häpnadsväckande nonchalans som allvarligt kan skada förutsättningarna både för forskning och vård och för människors tilltro till att deras integritet tas på allvar.

Fru talman! Jag ska inte ta upp alla de svagheter som förslaget har utan koncentrera mig på ett par.

Det första gäller vad lagen omfattar. Regeringen föreslår att lagen om biobanker endast ska omfatta biobanker som upprättats i hälso- och sjukvården. Detta är otillräckligt eftersom biobanker också upprättas i annan regi, t.ex. av forskningsinstitutioner och företag som tillverkar läkemedel och medicintekniska produkter.

Forskarsamhället och flera remissinstanser har påtalat att det är mycket olyckligt att regeringens förslag begränsar lagens tillämpningsområde. För en heltäckande tillämpning bör lagen gälla all förvaring av biologiskt material som går under definitionen biobanker, oavsett hos vem de upprättas eller förvaras. Detta är också av största vikt för att ge alla donatorer lika starkt integritetsskydd och därmed skapa lika villkor för forskning och utveckling, oavsett om den sker i hälso- och sjukvården eller i annan regi. Det är för mycket av hastverk i förslaget.

Det andra, fru talman, är regeln om att prov för sjukvårdens rutinemässiga behov som uteslutande utgör underlag för diagnos, löpande vård eller uppföljning av enskild patient inte får sparas längre än två månader utan att tas in i biobank, med allt vad det betyder i form av formell hantering.

Jag anser att en sådan tidsgräns kan ställa till en mängd onödiga problem utan att gynna patienten. I stället skapar den risker för patientsäker-

heten. Det är vanligt att patienter följs upp under flera år för behandling av vissa sjukdomar, t.ex. vid behandling av cancer. Att prov inte ska få sparas mer än två månader utan den omständliga process med fullgott informationssamtycke som behövs för att överföra proven till biobank får den sannolika effekten att prov slängs bort. Eftersom det rör sig om tre fyra miljoner samtycken per år kan det nämligen av uppenbara praktiska skäl bli svårt att i varje enskilt fall inhämta ett formellt giltigt samtycke utan en kraftig byråkratisering och fördyring av sjukvården. Som följd får man då en omprioritering av sjukvårdsresurser från vård till administrativt arbete. Det försvårar behandling som kräver lång tid och noggrann uppföljning och minskar resurserna till vård. Regeringens och utskottets förslag kommer därför att drabba sjuka människor, då nödvändiga kvalitetskontroller av diagnoser i form av eftergranskning försvåras.

Likaså försvåras den hjälp vid diagnostik av nya prov från samma person som nu är möjlig. För att ta ett exempel: Är en nyupptäckt tumör en ny sjukdom eller ett utflöde av en tidigare tumörsjukdom?

Vi anser därför att lagen enbart ska reglera biobanker där proven används för forskningsändamål och att de vävnadsprov som hälso- och sjukvården lagrar, där vävnadsproven insamlats för vårdens ändamål och behov, ska omfattas av vårdens normala regelverk, eventuellt med någon komplettering. Med denna uppdelning mellan vård och behandling å ena sidan och forskningsändamål å andra sidan försvinner den krångliga tvåmånadersregeln. Den kliniska diagnostiken är inte den statistiska process regeringen tycks tro utan en dynamisk process där prov behöver granskas och åter granskas under en lång tidsperiod.

Det är också så att om provet är slängt riskerar patienten att inte kunna få ersättning från patientskadeförsäkringen om feldiagnos eller felbehandling föreligger. Patientens ställning försvagas i stället för stärks.

Fru talman! Förslaget innebär också att behandlingen av vuxna med nedsatt autonomi inte kan anses stämma med prioriteringsbeslutet, som lyfte fram dessas rätt till fullgod och likvärdig behandling. Ställföreträdarfrågan är nämligen inte löst i lagen. Förslaget innebär att prov från icke beslutskompetenta, som ju inte kan lämna det informerade samtycke lagen ovillkorligen kräver, inte får samlas in eller bevaras i biobank. Det innebär att dessa personer berövas sin möjlighet att av behandlings- och säkerhetsskäl och med tanke på framtida vårdbehov få sina prov bevarade i hälso- och sjukvården den tid deras sjukdomsbehandling kräver, då prov som tas rutinemässigt för diagnos, vård och behandling inom hälso- och sjukvården inte undantas från lagen om biobanker om de behöver sparas längre än två månader.

Detta visar ytterligare att förslaget är ett hastverk som hotar att skada vården och patientsäkerheten. Det är tragiskt för patienterna och för vården att vänstermajoriteten inte insett detta.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp ett par saker som kunnat förbättra tilltron till att integriteten skyddas. Möjligheten att koppla register som innehåller både biologiskt material och personuppgifter ger insyn i enskilda personers och mindre etniska gruppers genetiska egenskaper. Det innebär att enskilda människors anlag för t.ex. ärftliga sjukdomar kan blottläggas. Personuppgifter och biologiskt material måste därför omges av hög säkerhet. Att personuppgiftslagen och vårdregisterlagen föreslås

gälla för biobanker är därför bra, men det är ett problem att personuppgiftslagen är för allmänt hållen och därmed enligt min mening inte ger det skydd som är nödvändigt för att den personliga integriteten ska kunna garanteras. Preciserade regler för behandling av personuppgifter bör därför tas in i biobankslagen.

När det gäller prov från foster, fru talman, lider förslaget till integritetsskydd av en märklig könsdiskriminering. Mäns rätt till genetisk integritet nonchaleras. Genetiska data från en person innehåller information som kan hänföras till dennes mor och far. För att inte inkräkta på dessas integritet bör samtycke därför alltid inhämtas från båda vid provtagning på foster.

Fru talman! Jag anser att särskilda krav bör ställas på förvaring av nycklar till de koder som behövs för att kunna identifiera det biologiska materialets ursprung. Nycklarna bör inte finnas där biobanken upprättas eller förvaras. Skyddet för den personliga integriteten förstärks nämligen avsevärt när känslig information och biologiskt material och nycklar förvaras åtskilda. Regeringen föreslår ett sådant tillvägagångssätt vid särskilt känslig information, t.ex. sådan som rör små etniska grupper. Det är bra, men det finns inget skäl att inte vara lika försiktig med alla prov. Det ökar tilltron till integritetsskyddet och därmed villigheten att medverka i insamling av prov.

Fru talman! De problem jag tagit upp är bara några få exempel på de svagheter som propositionen och betänkandet tyvärr innehåller. Utskottet kunde ha medverkat till en långt bättre lagstiftning än den vi nu får men avstod tyvärr från denna möjlighet. Det kan stå svensk forskning, svensk hälso- och sjukvård och svenska patienter dyrt.

Jag yrkar med detta bifall till reservation 1 men står givetvis bakom alla våra reservationer.

Anf. 21 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 3, så att jag inte glömmer det. Vi står självfallet bakom de övriga reservationer vi har undertecknat.

Jag vill inledningsvis säga att vi är väldigt glada att den här frågan kommer upp på riksdagens bord för behandling. Vi har under fem sex år påpekat att det är viktigt att man får en lagstiftning omkring de biobanker som finns i vårt samhälle. Det kanske är få medborgare som vet att man sedan 1975 har sparat blodprov från alla nyfödda barn som tagits i samband med det s.k. PKU-testet.

Detta har samlats in utan att någon egentligen har vetat att man har sparat provet. Det känns inte riktigt i vårt samhälle, där tekniken utvecklas så snabbt, att man inte kan känna trygghet och veta vilka vävnader som har sparats.

Därför är vi glada för att frågan kommer upp på bordet och för att regeringen har ändrat uppfattning. När jag har ställt frågor om detta har man tyckt att det inte har funnits några problem. Men nu har det plötsligt blivit ett ärende på riksdagens bord, och det är, som sagt, bra.

Vad vi däremot inte förstår är att inte lagen ska omfatta alla biobanker utan bara de som finns inom hälso- och sjukvården. Jag skulle gärna vilja fråga majoritetens företrädare varför man inte har velat utvidga lagen till att omfatta även annan forskning. Jag tänker då på läkemedels-

industrin och på stamcellsforskningen – för att ta två viktiga exempel. Det vore bra om även dessa biobanker inkluderas i lagen.

Jag har fått väldigt många uppvaktningar om den s.k. tvåmånadersregeln. I går kväll pratade jag med en djupt förtvivlad cancersjuk kvinna som hade fått vetskap om denna. Hon hade gått runt i sitt bostadskvarter och samlat in namn. Hon kände en mycket stor och djup oro för att patientsäkerheten inte skulle kunna garanteras i framtiden. Jag får en ännu större förståelse för att människor som själva är drabbade av sjukdom känner så. De vet vad det betyder att kunna fortsätta med kontrollen av vävnadsproverna.

Samtidigt ställde jag frågan till denna kvinna: Men det krävs ju ändå ett samtycke som det ska informeras om, räcker inte det som argument? Nej, sade hon, när man är så svårt sjuk som jag känner man att även om man svarar ja så vill man inte veta av det mer, och sedan inser man inte konsekvenserna.

Vi som är politiska beslutsfattare måste förstå att människor som drabbas av sjukdom kanske inte reagerar i första steget som de borde reagera. Det finns andra mekanismer inne i oss människor som gör att vi vill skjuta ifrån oss problematiken.

När det gäller patientsäkerheten och möjligheterna att få ut ersättning från patientförsäkringen är det viktigt ur patientperspektiv att dessa vävnader finns sparade, de små knutorna eller vad det kan vara för någonting. Här har vi avgett en gemensam reservation. Vi tycker att det är viktigt att man gör ett slags bodelning mellan det material som behandlas av hälso- och sjukvården och det material som behandlas inom forskningen.

Det är klart att också jag tycker att man på ett bättre sätt borde ha gjort detta i ett svep. Men det finns ändå anledning att säga att det är bra att man har tagit upp frågan och att man vill skapa regler.

I reservation 3 har vi kristdemokrater utvecklat hur viktigt vi tycker det är att 1 kap. 1 §, där syftet med lagen anges, kompletteras med ett tillägg av denna innebörd: ”att verksamheten ska bedrivas i enlighet med människovärdesprincipen och grundläggande mänskliga värden som liv, hälsa, integritet och kunskap”.

Det är viktigt att man i all sådan här verksamhet har grunden klar för sig. Vi ska inte bara prata om etiska principer, utan vi ska också prata om vilka etiska principer som det handlar om.

Fru talman! Med detta har jag bidragit till att korta ned talartiden i dag. Jag har redan yrkat bifall till min reservation nr 3.

Anf. 22 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! I takt med att nya möjligheter och nya användningsområden för biologiskt material framkommer inom ramen för medicinsk behandling och forskning är det nödvändigt att samhället fastställer ett regelverk kring hur biobanker kan utnyttjas i dag och i framtiden. Utvecklingen går snabbt. Intresset av att tillvarata biobankernas möjligheter ökar. Det handlar om att finna nya vägar för att förebygga uppkomsten av eller mildra effekten av såväl ärftliga som mer vanligt förekommande sjukdomar. Det handlar om forskning inom en rad områden.

Centerpartiet ställer sig bakom kritiken om att den föreslagna lagen enbart avser biobanker inom hälso- och sjukvården. Vi har i en gemen-

sam reservation, nr 1, redovisat argumenten härför. Inte hjälper det mycket att majoriteten förutsätter att regeringen kommer med ett förslag som omfattar biobanker utanför hälso- och sjukvården. Det borde ha varit med nu.

Enligt Centerpartiets uppfattning borde regeringen ha gjort en tydlig boskillnad mellan blod- och vävnadsprover som sparats i syfte att utgöra del av uppföljning eller utvärdering av den vanliga vårdverksamheten och biologiskt material som insamlats för forskningsändamål. Biobankslagen borde, enligt vår uppfattning, enbart reglera biobanker där proverna används för forskningsändamål. De vävnadsprover som hälso- och sjukvården lagrar i biobank och där vävnadsproverna insamlats för vårdens ändamål och behov borde omfattas av vårdens ordinarie regelverk.

Vårt förslag löser alla de problem med tvåmånadersregeln som framförts. Då behöver t.ex. patologprover för att klassificera en tumör inte slängas efter två månader, om inte provtagaren har fått samtycke från patienten. Vårt förslag innebär att Bröstcancerföreningen i Dalarna och många fler som uppvaktat och skrivit inte hade behövt att känna oro. Vårt förslag innebär också att ett stort administrativt merarbete undviks. Centerpartiets uppfattning är således att prover som tas rutinmässigt för diagnos, vård och behandling inom hälso- och sjukvården ska undantas från lagen om biobanker.

I de fall där biologiskt material avses utgöra del av ett forskningsprojekt ska informerat samtycke inhämtas på det sätt som forskningsetisk kommitté fastställer. För att stärka och tydliggöra patienten i detta fall anser vi att det samtidigt ska vara möjligt att vid provtagning anmäla att man som patient motsätter sig forskning på enskilda sparade biologiska prover. Denna markering ska, enligt vår uppfattning, följa patientjournal-lagen och omfatta samtliga biobanksdatabaser.

Andra frågor som vi från Centerpartiet tar upp i reservationer är t.ex. att de forskningsetiska kommittéerna ska ges ett lagstadgat ansvar för att avgöra om och vilka biobanksmateriel från avlidna som ska få användas för forskningsändamål. Likaså har vi redovisat förslag avseende ordningen för att lämna ut material ur en biobank.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2, men jag står naturligtvis bakom övriga centerreservationer och gemensamma reservationer i betänkandet som vi står bakom.

Anf. 23 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Regeringens proposition är ett efterlängtat förslag till en reglering av hantering av vävnadsprover inom hälso- och sjukvården. Det är bra att regeringen inför en möjlighet att återkalla samtycke och att förintande eller avidentifiering av vävnadsprover ska vara två alternativ. Det stärker den enskildes integritet. Folkpartiet ställer sig bakom propositionen med ett par undantag.

Regeringens förslag om biobanker omfattar endast hälso- och sjukvården. Den säger ingenting om förhållandet för och hanteringen av vävnadsprover och biobanker som införskaffats utanför hälso- och sjukvården. Den enda utfästelse som görs i det sammanhanget är att regeringen senare avser att överväga att återkomma med en lagreglering på detta område. Vi anser det vara otillräckligt. I stället bör regeringen till-sätta en utredning och snarast återkomma till riksdagen med ett förslag

Prot. 2001/02:107
16 maj

*Biobanker inom
hälso- och sjukvården
m.m.*

till reglering av biobanker som upprättats och vävnadsprover som införskaffats utanför hälso- och sjukvården.

Fru talman! I vår motion har vi också tagit upp frågan om de personer som saknar förmåga att själva ta beslut om samtycke. Det gäller exempelvis personer som diagnostiserats som psykiskt sjuka. Vi ansåg att regeringen i propositionen inte hade behandlat den frågan tillräckligt.

Efter det att vi lämnat in vår motion har dock regeringen tillkallat en särskild utredare som ska utvärdera 1995 års förmyndarskapsreform. Av direktiven framgår att utredaren därutöver ska granska och ta ställning till behovet av ändringar i regelverket för gode män och förvaltare. En särskild fråga är om god man, förvaltare eller någon ny form av legal ställföreträdare ska kunna lämna samtycke till åtgärder inom bl.a. hälso- och sjukvård, forskning eller socialtjänst för personer som på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande inte själva förmår att ge samtycke. Det är bra, och vi anser att vi genom detta har fått vårt yrkande tillgodosett.

Fru talman! En fråga som har aktualiserats under utskottets arbete med propositionen handlar om de prover som rutinmässigt tas i vården och som uteslutande utgör underlag för diagnos eller löpande vård av enskild patient, och som förvaras under kortare tid, alltså mindre än två månader. Den här tidsgränsen kan ställa till med en mängd onödiga problem utan att gynna patienten; däremot kan den skapa risker för patientsäkerheten.

Eftersom samtycke krävs för en längre tid, det handlar om 3–4 miljoner prover per år, blir det en mycket omfattande process. Därför bör lagen enbart reglera biobanker, där proverna används för forskningsändamål. De prover som tas för vårdens ändamål och behov ska omfattas av vårdens ordinarie regelverk. Om man delar upp det hela på detta vis, alltså vård och behandling å den ena sidan och forskningsändamål å den andra sidan, försvinner den krångliga tvåmånadsregeln.

En del av de prover som tas regelmässigt i vården kan vara viktiga för patienten av flera skäl. Det kan handla om att kunna följa upp en sjukdom, eller att patienten t.ex. ska kunna kräva ersättning från patientförsäkringen om feldiagnos eller felbehandling föreligger.

Det är svårt att förstå att utskottets majoritet inte har tagit intryck av det som vi har fått höra under behandlingens gång. Vi hade inte med detta som ett yrkande i vår motion, men vi har efteråt förstått att det är en otroligt viktig fråga både för patienterna och för vården.

Det är med visst intresse och viss spänning som vi väntar på att få höra vad Conny Öhman har att säga om att man inte har förstått de mycket tydliga signaler som vi har fått från både vården och forskningen.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 24 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! För några få år sedan blev det uppenbart att frågan om biobanker behövde regleras. Det som höll på att hända internationellt, och delvis också hände, var nämligen att biobanker var på väg att säljas ut till kommersiella intressen. Detta föranledde en diskussion om behovet av att reglera det här området, som i stort sett hade varit oreglerat.

Statens medicinetiska råd tog upp diskussionen och skickade en skrivelse till regeringen, där de påtalade att någonting måste göras.

Sedan dess har ganska kort tid förflutit. Vi som känner till hur lång en process kan vara för att få fram en lagstiftning tycker att lagförslaget ändå har kommit fram på ganska kort tid. Det lagförslaget behandlas i dag. Snabbheten har också varit önskvärd eftersom utvecklingen på det här området går rasande fort.

Jag kan hålla med de kritiker som säger att det hade varit önskvärt att kunna reglera allt som handlar om biobanker i ett sammanhang. Valet stod dock mellan att snabbt få fram det viktigaste, nämligen att reglera biobankerna i hälso- och sjukvården, eller att vänta för att senare kunna ta ett samlat grepp.

Nu kan vi ta ett grepp kring biobanker i hälso- och sjukvården, och min uppfattning är att man måste gå vidare och även försöka ta ett grepp om de biobanker som insamlats utanför hälso- och sjukvården. Det står uttryckligen både i propositionen och i utskottets betänkande att vi finner detta önskvärt.

Glädjande nog har många framsynta läkare och andra vårdjobbare i Sverige under lång tid samlat in material. Det handlar om material som man vid tidpunkten då man bestämde sig för att börja med insamlingen kanske inte tyckte var särskilt värdefullt, men som senare, med det forskningskunnande som finns i dag, har visat sig bli det. Man kan konstatera att innehavet av dessa biobanker i dag är till fördel för det svenska forskarsamhället. Därför är det önskvärt att man ska kunna fortsätta att samla material för den framtida forskningens behov.

Detta måste självfallet regleras. Ingen av de tidigare talarna har nämnt den viktigaste paragrafen i hela lagförslaget, nämligen den som handlar om förbudet att sälja sådant här material. Egentligen är detta den riktigt stora frågan som regleras i propositionen, och som utskottet instämmer i.

Den röda tråden i propositionen är att patientens ställning måste stärkas när det gäller material som samlas in till biobanker. Utskottet instämmer i detta.

Som Chatrine Pålsson tidigare sade har den övervägande delen patienter varit totalt ovetande om vilka prover som tas och vad som händer med dessa. Detta måste alltså regleras och patienternas ställning stärkas.

Propositionen handlar till stor del om att på olika nivåer i insamlandet och användandet av vävnadsprover stärka patientens ställning. Det gäller både vid insamlandet av prover och i diskussioner om eventuell annan användning av proverna i forskningssyfte.

En viktig punkt i propositionen – och i betänkandet – handlar om att skapa ordning och reda kring de biobanker som redan finns och de som inrättas i framtiden. Vi kommer att få ett system som klargör vilka biobanker som finns. Det kommer också att finnas krav på hur biobankerna ska förvaras, och hur regler om sekretess kring biobankerna ska hanteras.

Utskottet har på två punkter skrivningar som något går utöver vad regeringens proposition handlar om. Den ena handlar om att vi skärper kraven något när det gäller regelverket kring avvecklandet av en biobank. Utskottet anser att det ska krävas mycket starka skäl för att avveckla en biobank, och med en något annorlunda skrivning av paragrafförslaget försöker man tillmötesgå det önskemålet.

Den andra punkten handlar om värdet av att ge Socialstyrelsen i uppdrag att följa tillämpningen av denna lag – detta eftersom lagförslaget har tagits fram ganska snabbt. Vi tycker också att det är utomordentligt angeläget att i samband med den uppföljningen även titta på hur möjligheterna att göra epidemiologiska uppföljningar av befolkningens vaccinations- och immunitetsstatus kan utvecklas med hänsyn till den här lagen.

De forskningsetiska kommittéernas roll blir allt viktigare. Detta understryks också i lagförslaget och i betänkandet. Många av de svåra avväganden och överväganden som måste göras när det gäller biobanker kommer att läggas på de forskningsetiska kommittéerna. Dessa kommittéer startade sin verksamhet för ganska många år sedan och jag tycker mig kunna säga att det skett en mycket positiv utveckling av deras arbete, dvs. av de etiska överväganden som görs. Jag tycker därför att man med fullt förtroende kan lägga denna mycket grannliga uppgift på de forskningsetiska kommittéerna.

Fru talman! Jag är glad att det här ärendet nu kan behandlas i kammaren. Det har gått ganska snabbt, i varje fall enligt de tidsramar som riksdagen arbetar med, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på de reservationer som det har yrkats bifall till.

Anf. 25 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Det finns i och för sig mycket som man skulle kunna fråga om här, men jag ska nöja mig med ett par saker.

Säg att man har en förståndshandikappad person som får en cancer och behöver följas under lång tid på så sätt att man behåller prover och tittar. Det är alltså inte möjligt nu. Det hjälper inte att det sitter en utredning som kommer att ta en viss tid innan man kommer fram till företräddarfrågan så att man kan lösa det.

Vad som nu händer är att när man kommer till två månader måste man slänga proverna, eftersom personen aldrig kan ge ett informerat samtycke. Jag menar att det är ett hastverk. Jag skulle vilja höra Conny Öhman redogöra för hur man har tänkt i det fallet när man ställer de svagaste i samhället utan en fullgod behandling.

Av vilken anledning bortser man från att man får uppgift om mannens genetiska konstitution och eventuella sjukdomar när man tar prov från foster och inte bryr sig om detta? Det berör både honom och hans andra släktingar. Rimligen borde hans integritet väga lika tungt som moderns. Man får ju insikt i andra människors genetik.

Conny Öhman tog avslutningsvis upp att det är viktigt att man talar om att man inte kan sälja och göra vinst på prover. Det är riktigt. Men vad som saknas här och som också visar att det är ett hastverk är att det inte finns med några regler för hur kommersialiseringen av kunskapsinnehållet ska gå till.

Det är en nödvändighet att man kan kommersialisera kunskapsinnehållet i vävnadsproverna för att kunna få forskningen att arbeta och få goda förhållanden för det. Här måste finnas ett regelverk om s.k. *technology transfer* för att man ska kunna nyttja biobankerna på bästa möjliga sätt.

Anf. 26 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan tycker jag att Leif Carlsson övertolkar det ni skriver i er reservation. Självfallet ger hälso- och sjukvårdslagen alla människor rätt till en fullgod behandling. Det finns ingenstans skrivet om några inskränkningar i den rättigheten. Så är det självfallet inte, Leif Carlsson.

När det sedan gäller den andra frågan finns det helt enkelt delad mening. Jag tror inte att man kommer så mycket längre i den diskussionen. Regeringen och utskottet har gjort den bedömningen att det i det här sammanhanget räcker med samtycke från den kvinna som burit fostret.

Sedan var det en fråga till som jag i hastigheten glömde. Jag ber om ursäkt för det.

Anf. 27 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Vad gäller det första är det inte en övertolkning. I dag är det inte reglerat, och därför fungerar det. När man stiftar lagen som säger att när två månader har gått så måste personen lämna informerat samtycke ställer man den förståndshandikappade som icke är beslutskompetent utanför om man inte gör den förändring som vi har föreslagit i reservation 2.

När det gäller foster kan jag bara konstatera att vi har olika uppfattning där. Jag anser att både män och kvinnor har rätt till samma integritet i det här fallet. Att hänvisa till transplantationslagstiftningen är inte riktigt adekvat.

Så till det sista jag frågade om. Som Conny Öhman sade har man lagt fram regler om försäljning av vävnad. Men vad som saknas är just att man nu inte ger någon möjlighet och talar om hur kommersialisering av kunskapsinnehållet i vävnadsproverna ska gå till.

Det betyder att forskningen får svårigheter. Om forskningen ska kunna fungera måste det finnas möjlighet att kommersialisera kunskapsinnehållet. Det är också ett tecken på hastverk att man inte har sett till så att man får det hela att fungera från början.

Anf. 28 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om vilka regelverk som ska gälla när en person inte är i stånd att själv ge ett informerat samtycke finns det redogjort för hur regeringen ser på frågan och hur komplex den är. Man säger dessutom att på grund av att den är så komplex förtjänar den att övervägas närmare än vad man har hunnit med i det här sammanhanget.

Man säger dessutom att man ska överväga frågan i annat sammanhang så att man kan ha hela greppet även på den frågan. Jag är icke speciellt orolig på den punkten. Självfallet ska dessa människor ha rätt till bästa vård och adekvat behandling.

Ni har i era reservationer en gränsdragning mellan forskningsprov och prov tagna för sjukvårdsändamål precis som om det är alldeles givet att den skillnaden finns i alla sammanhang. Det är uppenbart att ganska många prover, patologprover exempelvis, tas av renodlat sjukvårdsintrasse för att fastställa om det finns tumör eller icke tumör, och om det finns tumör vilken typ av tumör det är.

Prot. 2001/02:107

16 maj

*Biobanker inom
hälso- och sjukvården
m.m.*

Dessa prover och merparten av de prover som finns i dag i biobanker är patologprov. Dessa prover kan i ett senare skede bli mycket intressanta för forskningens intresse. Den gränsdragning som ni försöker göra är möjlig att dra på papperet. Men i den praktiska verkligheten på våra sjukhus och i forskningsvärlden är gränsen inte alls möjlig att dra på det sättet som ni försöker påskina i era reservationer.

Anf. 29 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! I mitt anförande antydde jag att jag gärna skulle vilja höra vad Conny Öhman hade att säga när det gällde just proverna och tidsbegränsningen. Vi har i utskottet fått många exempel på vad det kan leda till när man inte kan använda proverna och följa upp dem.

Vi fick egentligen inget svar på den frågan i Conny Öhmans anförande. Jag hoppas att jag kan få det nu i repliken i stället.

Anf. 30 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Jag fäster stor tillit till patienten och det samtal patienten har med läkaren om sin sjukdom. Vi ska ställa krav på att läkaren i sin kontakt med patienten beskriver situationen och beskriver hur önskvärt det är att spara provet för att kunna följa upp sjukdomen och kunna i ett senare skede kanske se om diagnosen var rätt.

Om patienten får veta att det har betydelse för den kanske livslånga behandlingen av sjukdomen är jag övertygad om att svenska patienter är så pass kloka att de kommer att ge sitt samtycke till att provet kommer att sparas och att därmed möjligheterna till uppföljning finns.

Det är lite patetiskt att ni, som i alla andra sammanhang talar om att vi måste stärka patientens ställning, nu när vi har ett lagförslag som de facto stärker patientens ställning är de som talar emot att stärka patientens ställning. Det blir lite omvända världen, Kerstin Heinemann. Ursäkta att jag säger det.

Anf. 31 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Vi står för att stärka patientens ställning. Det är bl.a. därför som vi har sagt ja till vissa delar av propositionen och betänkandet. Men vi stärker knappast patientens ställning när det blir så krångligt med medgivande.

Vi vet och har fått höra att det finns vissa sjukdomar där ett prov kanske måste tas flera gånger. Det kan ta flera år innan sjukdomen visar sig vid ett prov. Samtidigt är det ett problem när man slänger prover och patienten senare inte har något underlag för att t.ex. begära ersättning från patientförsäkringen.

Här är det brister när det gäller patientsäkerhet och patientens ställning.

Anf. 32 CONNY ÖHMAN (s) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Kerstin Heinemann säger sig kämpa för patientens rätt och ställning. Låt oss vara överens på den punkten.

Kerstin Heinemann försöker påskina att det skulle vara på det sättet i dag att alla prover sparas och att det finns alla möjligheter att gå tillbaka

och studera nästan vad som helst i efterförloppet. Så är det inte, Kerstin Heinemann.

I dag förstörs oerhört många prover i svensk sjukvård. Det vore en omöjlig situation om allting skulle sparas för evinnerlig tid. Vad det här handlar om är att sätta tryck på den dialog som patienten har med sin läkare så att man faktiskt går igenom hela problemkomplexet.

Patienten ska få fullständig information om vad som är tänkt att ske i diagnostikläget och i behandlingsläget. Man ska ha en dialog med patienten även om detta med prover, liksom man självfallet ska ha en dialog med patienten om olika behandlingsalternativ som står till buds.

Anf. 33 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Jag ska mycket kortfattat ge några synpunkter på dagens betänkande.

Det betänkande vi nu debatterar och ska fatta beslut kring bygger på en proposition som har utformats i samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Lagen föreslås reglera området för biobanker bestående av vävnadsprover som tagits och samlats in för ett visst ändamål från patienter eller annan provgivare inom hälso- och sjukvården.

Fru talman! Det finns en bred enighet om vikten av att reglera detta område. Det framgår också av flera av de motioner som har väckts med anledning av propositionen, och det tycker vi självklart är positivt. Det finns ju en mycket snabb och dynamisk utveckling inom den medicinska forskningen. Det gäller inte minst på det biotekniska området. Det är viktigt att söka säkra människors integritet och rättssäkerhet också på detta område. Den föreslagna lagstiftningen om biobanker trycker därför särskilt på vikten av s.k. informerat samtycke där provgivaren informeras om avsikten och ändamålet för användning och därefter lämnar samtycke. Detta är grundläggande, och man redogör också ganska ingående i betänkandet för tolkning av samtycket i en rad olika situationer.

Fru talman! Som ett led i en viktig uppföljning ges Socialstyrelsen i uppdrag att följa tillämpningen av den nya lagen. Det är ju mycket viktigt att så snart ske kan rapportera om problem med tillämpningen som kan behöva åtgärdas.

Fru talman! I den nya lagen regleras endast biobanker som finns inom hälso- och sjukvården. Vi delar uppfattningen att regeringen bör återkomma när det gäller lagreglering av prover som insamlats utanför hälso- och sjukvården. Vi förutsätter att så sker.

Jag vill också understryka att det är viktigt med de skärpta skrivningarna om nedläggning av biobanker som föreslås i betänkandet.

Fru talman! Jag upprepar att detta betänkande innebär en ny viktig reglering som behöver följas upp, och man pekar också i betänkandet på viktiga kontrollstationer i det arbetet.

Fru talman! Jag yrkar för Vänsterpartiets räkning bifall till förslaget i betänkande SoU9.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2001/02:107

16 maj

*Biobanker inom
hälso- och sjukvården
m.m.*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.46 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

12 § Frågestund

Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren återupptar sina ajournerade överläggningar.

Nu följer frågestund. Jag ber representanterna för regeringen att komma fram och inta sina platser framför talmansbordet.

Följande statsråd kommer att delta: Jordbruksminister Margareta Winberg, statsrådet Mona Sahlin, utbildningsminister Thomas Östros, miljöminister Kjell Larsson och justitieminister Thomas Bodström.

Jordbruksministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill erinra om att såväl frågor som svar ska vara korta och inte överstiga en minut.

Pensionsavtal

Anf. 35 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en allmänpolitisk fråga till jordbruksministern.

I medierna har det den senaste tiden förekommit statliga chefer med helt orimliga pensionsavtal och höga pensionsförmåner.

Hur många sådana avtal finns det i ett företag där staten har majoritetsägandet, och vad har regeringen för policy i de här sammanhangen?

Anf. 36 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Vi har också blivit uppmärksammade på detta på ett väldigt obehagligt sätt. Det är naturligtvis oerhört svårt att försvara det vi har blivit varse den senaste tiden.

Å andra sidan måste vi komma ihåg att för att kunna rekrytera kompetenta personer har de statliga bolagen, den statliga verksamheten och myndigheterna att konkurrera med det privata näringslivet. Därmed blir det näst intill en spegel av de villkor som gäller för det privata näringslivet.

Det betyder inte att regeringen är tillfreds med det. Vi diskuterar det. Vi har för dagen ingen klar åtgärdsplan, men vi har problemet under luppen.

Anf. 37 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret. Jag tror att det är viktigt att regeringen riktar uppmärksamhet på detta. Det här avtalet innebär ju att staten nästan är ledande på området. Så får det naturligtvis inte bli.

Är det inte till och med dags att man som statlig ägare och som företrädare för allmänheten har en offentlig redovisning av de avtal som finns för chefer i statlig förvaltning?

Anf. 38 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Agne Hanssons första kommentar håller jag kanske inte riktigt med om. Man kan ju jämföra med det beryktade Barneviksavtalet, som var på nästan en miljard i pension. Riktigt så illa är det trots allt inte i de statliga bolagen.

Det finns faktiskt en viss diskrepans mellan statlig verksamhet och privat när det gäller synen på pensioner.

Jag kan inte svara på hur det här redovisas. Det är bäst att ställa en fråga skriftligt till berört statsråd om det. Men man skulle kunna tänka sig att det redovisas i årsberättelsen.

Positiv särbehandling av invandrare

Anf. 39 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Jag har en fråga till Mona Sahlin.

I en interpellationsdebatt tidigare i veckan lanserade Mona Sahlin en av sina favoritkäpphästar, nämligen positiv särbehandling för att få in fler invandrare i jobb. Även om statsrådet Sahlin är mer känd för att prata än för att skriva gör jag ändå tolkningen att det här kommer på allvar.

Jag håller med om att det vore mycket önskvärt att arbetsgivare anställer fler invandrare, men frågan är om just den här strategin leder åt det hållet. Vi har inte sett några sådana tecken under perioden. Sverige är tvärtom ett av de sämsta länderna när det gäller att integrera invandrare på arbetsmarknaden.

Trots att Mona Sahlin har pratat om att det här är dåligt har det inte blivit tillräckligt bra.

På vilket sätt tror statsrådet Sahlin att just den här pratbubblan skulle leda till bättre integration?

Anf. 40 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag tycker att jag är en person som kan både prata och skriva. Jag förstår inte riktigt vad Anna Kinberg menade med sitt påstående.

Dessutom är inte positiv särbehandling min favoritkäpphäst. Däremot är den negativa särbehandling som många människor i vårt arbetsliv i dag råkar ut för mitt hatobjekt nummer ett för att kunna nå ett samhälle där alla har samma möjligheter.

På arbetsmarknaden har arbetslösheten bland våra invandrade kamrater de senaste åren minskat mycket mer än bland oss etniska svenskar. Sysselsättningen har vuxit snabbare än bland oss etniska svenskar.

Prot. 2001/02:107

16 maj

Frågestund

Det är alltså inte så att regeringen bara pratar, utan vi har också agerat. Däremot är det väldigt många arbetsgivare som fortfarande diskriminerar människor beroende på deras utseende och ursprung.

I lagstiftningen finns det en möjlighet för progressiva arbetsgivare att positivt särbehandla när det gäller kön man vill premiera: kvinnor på en verkstad eller män inom barnomsorgen. Det jag vill resonera kring och har gett en utredning i uppdrag att titta på är om progressiva arbetsgivare som vill få en mångfald också när det gäller etnicitet ska få den möjligheten. Jag tycker att företagen borde ha möjlighet att hjälpa till mot diskrimineringen.

Anf. 41 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Det jag menade med prat var att det ju inte är första gången som statsrådet Sahlin lanserar den här idén. I oktober 2000 sade hon: Jag kan i dag inte se någon annan väg än lagstiftning. Vi har under många år varit rädda och litet fega. Vi har gjort mycket på frivillighetens område men för lite när det gäller att vässa lagstiftningen.

Såvitt jag förstår finns det inget i lagstiftningen i dag som hindrar progressiva och andra arbetsgivare att rekrytera fler invandrare. Det är mycket en attitydfråga, tror jag. Jag tror att jag och statsrådet är ganska överens om att det händer för lite.

Min fråga är om just lagstiftningsförslaget är rätt sätt att bemöta detta.

Jag hade hoppats att pratbubblorna om Simplex och företagsförbättringar skulle fyllas med innehåll i stället. Det hade gett verkliga resultat för bättre villkor på arbetsmarknaden.

Anf. 42 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Positiv särbehandling ger en möjlighet för arbetsgivare att bryta den negativa särbehandling som väldigt många människor fortfarande råkar ut för på arbetsmarknaden beroende på sitt kön, sitt ursprung, sin hudfärg, sitt namn, sin sexuella läggning.

Det är inte det enda sättet. Det är heller inte det enda sättet som jag som minister vare sig bara pratar eller agerar för.

Jag är till skillnad från Anna Kinberg övertygad om att om vi inte bryter den diskriminering som många arbetsgivare, såväl statliga som kommunala och privata, bedriver kommer vi inte heller att kunna nå ett totalt integrerat arbetsliv. Som socialdemokrat väjer jag inte för lagstiftning. Jag noterar att Moderaterna i vanlig ordning gör det, i alla fall när det handlar om att det är arbetsgivarna som ska förändra sina attityder.

Fysiskt och verbalt våld mot politiker

Anf. 43 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Thomas Bodström med anledning av fysiskt och verbalt våld mot politiker.

I går anordnade bl.a. villaägarna en demonstration mot fastighetsskatten. Det gick väldigt våldsamt till. Det var väldigt hårda personangrepp. Skatteutskottets ordförande Arne Kjörnsberg blev kallad djävla äckel. Människor spottade åt honom. På plakat stod det att han var en mördare.

Många upplevde situationen så hotfull att de gick samman runt Arne Kjörsberg för att skydda honom mot rent fysiska angrepp.

Kan man i en demokrati verkligen acceptera att en politiker som är inbjuden till ett offentligt möte blir så hotad och utsatt? Jag ser det som en ny situation i Sverige att politiker bli hotade på det här sättet.

Ser justitieministern allvarligt på detta? Borde polisen göra mer för att garantera säkerheten på sådana möten?

Prot. 2001/02:107

16 maj

Frågestund

Anf. 44 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har tagit del av det som hände i går. Det är självklart oerhört allvarligt när en politiker eller någon annan som utövar sin yttrandefrihet och deltar i den politiska debatten blir angripen med våld eller hot om våld. Det är också viktigt att de som arrangerar sådana här möten tar sitt ansvar och ser till att det inte upprepas i fortsättningen. Det är en fullständigt oacceptabel företeelse om vi ska kunna ha sådana här möten.

Anf. 45 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Jag tror att det är viktigt att klargöra att det inte spelar någon roll vem som anordnar demonstrationen. Man ska alltid kunna känna sig säker. Det anses i dag självklart att polisen ingriper mot våldsamma demonstrationer som anordnas av ungdomar. Det ska inte spela någon roll att det i det här fallet framför allt var medelålders pensionärer som stod för övergreppen och det fysiska och verbala våldet.

Jag är glad att regeringen verkligen tar till sig den här frågan. Lika viktigt som det är för yttrandefriheten att villaägarna får föra fram sin åsikt att fastighetsskatten ska sänkas är det att inbjudna folkvalda politiker kan känna sig säkra att föra fram sina åsikter. Jag tycker att det är en väldigt viktig demokratisk fråga.

Jag hoppas att polisen tar till sig detta och att regeringen gör vad den kan för att polisen garanterar säkerheten och gärna också att polisen närvarar på möten där det kan riskera att gå illa. Polisen var ju inte ens närvarande på det här mötet.

Anf. 46 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag kan inte konkret uttala mig om situationen i går, men jag kan garantera att polisen inte har några instruktioner eller befogenheter att agera annorlunda oavsett vem som arrangerar mötet eller vem som bryter mot de demokratiska traditionerna genom att hota om eller t.o.m. utöva våld. Jag vill återigen understryka allvaret i det här. En förutsättning för att vi i fortsättningen ska kunna ha demonstrationer och liknande arrangemang är att dels de som deltar, dels andra närvarande har sin trygghet garanterad.

Tackning av kostnader för forskningsprojekt

Anf. 47 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till utbildningsministern, tillika forskningsminister. Universiteten och högskolorna tar ut full kostnadstäckning

när ett forskningsprojekt placeras på en institution. Regeringen har beslutat om att minst 18 % ska tas ut, men uttagen har nu allt oftare höjts av institutionerna själva så att de varierar mellan 30 och 50 %.

Detta är väldigt knepigt för privata finansiärer av typen Cancerfonden som lägger ut ett forskningsprojekt på en institution. Man har samlat ihop pengar från människor till ett visst ändamål, t.ex. i samband med någon anhörigs bortgång, men kanske en tredjedel eller en fjärdedel går åt till att finansiera de grundläggande kostnaderna för universitetets verksamhet.

Vad tänker utbildningsministern göra åt det här? Det kan ju inte vara rimligt.

Anf. 48 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! De svenska skattebetalarna ställer ju upp med ganska stora resurser till forskning som bedrivs vid våra högskolor och universitet. Det är en väldigt viktig del av framtidspolitiken i Sverige. Högskolorna har också flera andra finansiärer än skattebetalarna. Jag menar liksom riksdagens majoritet har gjort i många år att det är väldigt viktigt att de som betalar på andra vägar än via statskassan för forskning inte får urgröpa de gemensamma medel som vi har ställt till förfogande. De pengar som riksdagen aviserar till forskning måste också gå till forskning.

En full kostnadstäckning blir då en ganska naturlig följd. Om någon annan finansiär vill beställa och betala för forskning på ett universitet, måste den betala hela kostnaden för det. Annars tar man av de fria forskningsmedel som riksdagen har ställt till förfogande och som det ska vara upp till forskarna själva att bestämma över. Det är den enkla princip som riksdagen många gånger har uttalat sig för. Jag tycker att det är en god och sund princip.

Sedan måste denna princip konkretiseras i verkligheten, och det är det som Yvonne Andersson pekar på.

Anf. 49 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag är inte riktigt nöjd med svaret att man urholkar resurserna. I realiteten har universitetens resurser för basfinansieringen urholkats under den senaste tiden på grund av att det går allt mindre pengar till fakultetsanslag osv. Vore det då inte rimligt med en differentierad taxa för hur man betalar för kostnaderna? T.ex. biblioteksverksamheten behövs ju oavsett om ett forskningsprojekt förläggs till institutionen eller ej.

Ett privat företag kan möjligtvis betala mera för uppdragsforskning, men de som har samlat in pengar till forskning av redan beskattade medel ska inte behöva stå för de kostnader som staten faktiskt har att svara för.

Anf. 50 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag menar att fri forskning är väldigt viktig, och den enda finansiär som riktigt kan bidra till fri forskning är svenska folket, som betalar genom de skattemedel som riksdagen tar in. De pengarna ska inte användas för att stötta privata finansiärers forskning. Då gröper vi ur

möjligheterna för den fria forskningen. Det är den enkla ideologiska princip som alla partier i riksdagen har ställt sig bakom.

Vidare ska det förstås konkretiseras hur stor andel de här extrakostnaderna utgör, och riksdagen har beslutat att 18 % är en rimlig lägsta nivå. Det är sedan upp till varje högskola och universitet att på egen hand formulera hur det ska gå till.

Jag tycker att det är ett bra system eftersom det värnar om de pengar som riksdagen beslutar ska gå till fri forskning, så att de inte används för att betala andra finansiärers olika kringkostnader.

Valfångst i Japan

Anf. 51 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Det är valår i år – i dagarna ska det nämligen i Japan avgöras om det även fortsättningsvis ska vara förbjudet att bedriva kommersiell valfångst.

Jag vill fråga miljöministern vilka instruktioner de svenska representanterna har inför de här diskussionerna i Japan.

Anf. 52 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Ett av de viktigaste problemen i det här sammanhanget är att Internationella valfångstkommissionen, IWC, är satt under en ganska tuff press. En av de viktigaste instruktionerna är just att försöka göra IWC till ett så starkt instrument som möjligt för en global hantering av valfrågan.

Till instruktionerna hör också att medverka till att titta på möjligheterna att utveckla regler och metoder för valfångsten som är rimliga att använda och dessutom att se till att vi får stora valreservat runtom i världen.

Därtill kommer naturligtvis att vi ska fortsätta att motverka kommersiell valfångst.

Anf. 53 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Det sägs att ansträngningarna att genomföra röstköp i detta sammanhang är oerhört stora. Bl.a. har Nya Zeelands statsminister offentligt protesterat mot den ordningen. Är den svenska regeringen beredd att offentligt gå ut med protester mot den här sortens röstköp?

Anf. 54 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Självfallet kan den svenska regeringen protestera mot röstköp om och när de förekommer. Många menar i dag att det har förekommit röstköp i samband med IWC:s möten, och i den mån det har förekommit måste sådant verkligen brännmärkas.

Det är naturligtvis en annan sak att kunna bevisa att det verkligen har varit fråga om röstköp, dvs. att ett land har betalat lite extra i bistånd till ett annat land för att det landet ska stödja det första landet i omröstningarna. Vi är naturligtvis ute på lite knepigare vatten när vi ska utpeka ett visst land för att ha gjort detta.

Vi måste dock brännmärka den här verksamheten. Det får inte vara så att viktiga internationella frågor avgörs genom röstköp. Jag håller också

Anf. 55 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Vi har under veckan fått besked om att Skolverkets tillsyn ska skärpas. Det ska bl.a. ske genom att man ska dela på myndigheten. Jag välkomnar som vänsterpartist en skärpning av tillsynen. Jag vänder mig till utbildningsminister Östros med följande fråga: När kommer den nya organisationen att presenteras, och ska verksamheten få några nya direktiv eller några nya resurser?

Anf. 56 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Det är ett viktigt steg som vi har tagit i veckan i och med förslaget om att skärpa tillsynen och granskningen av de svenska skolorna. Det handlar om den statliga rollen i skolfrågan i dag och om att inse vikten av att huvudmannen är kommunerna. De har det stora ansvaret för den praktiska verksamheten. Men man hävdar en likvärdig skola genom att också skärpa statens roll för att utvärdera kvaliteten i skolan i hela landet. Det tror jag att man gör bäst genom att ta fasta på det som är Skolverkets roll i dag – att utvärdera kvaliteten – men också hjälpa till att utveckla skolan.

Genom att dela på Skolverket får vi mycket tydligare roller och därmed också större respekt för de två rollerna ute i skolorna och kommunerna. Jag menar att Skolverket i dag är förhållandevis väl finansierat. Det bör alltså kunna gå inom de ramar vi nu har lagt fast i riksdagen. Sedan är det naturligtvis upp till varje budgetproposition att bedöma om det behövs ytterligare resurser. Min bedömning är att vi inom nuvarande ramar kan fördubbla tillsynen och granskningen. Det är viktigt också för att verkligen visa att Skolverket i sin renodlade roll kommer att synas ute i kommunerna och ute i verksamheten.

Anf. 57 LENNART GUSTAFSSON (v):

Herr talman! I dag har Skolverket ganska få möjligheter att genomdriva sina beslut och förslag till åtgärder.

Jag har i dag besök av ett antal gymnasieelever från Lycksele. De sitter på läktaren. Vi diskuterade bl.a. den här frågan före frågestunden.

En fråga som uppstår och som jag tycker att det vore värt att utbildningsministern kommenterade är hur det nya skolverket bättre ska kunna sätta kraft bakom sina beslut för att tillsynen faktiskt ska bli verkningfull.

Anf. 58 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Hej, vill jag säga till eleverna.

Jag tror att det viktigaste som kan komma ur en sådan här förändring faktiskt inte är vad som sker i verk och myndigheter, utan det är vad som sker ute i skolan. Det jag skulle vilja åstadkomma är att varje skola väldigt medvetet arbetar med att bedöma sig själva, sitt arbetssätt, sina styrkor och sina svagheter så att man ständigt försöker förbättra sig. Man ska

på ett bättre sätt se hur man ska hjälpa till och stötta de elever som har svårigheter, och man ska se vad man ska begära för resurser av huvudmannen, kommunen, för att bli bättre på det som nu är svagheter.

Det tror jag att man bäst åstadkommer genom att man ser till att också vi på den statliga nivån får en överblick och en drivkraft. Man måste arbeta på det här medvetna sättet. Det tror jag att den nya myndigheten kommer att kunna göra på ett bra sätt.

I det arbetet behöver man stöd, idéer och kunskap om hur man ska gå vidare. Då blir utvecklingsmyndigheten väldigt viktig för att frimodigt kunna vara med och stötta i en sådan utveckling utan att uppfattas som att man samtidigt är den som kontrollerar. Det är vad vi vill åstadkomma med det här förslaget. Jag tror att det finns goda förutsättningar för att det blir ett bidrag till att förändra verkligheten lokalt.

Brottsligheten

Anf. 59 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till justitieminister Thomas Bodström.

I TV-programmet Agenda i söndags upprepade justitieministern att brottsligheten i Sverige inte ökar. Men enligt siffror från BRÅ för första kvartalet i år finns det ökning vad gäller antalet våldsbrott. Det är en ökning med 7 %, varav kvinnomisshandel har ökat med 10 % och gatumisshandeln med 5 %. Bilden av en stegrande våldsbrottslighet bekräftas också i massmedierna.

När tänker justitieministern ta medborgarnas oro på allvar och sluta prata statistik?

Anf. 60 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skulle önska att vi skulle kunna sluta med det på en gång. För det enskilda brottsoffret spelar det ingen som helst roll hur statistiken ser ut. Ingen som har råkat ut för ett allvarligt våldsbrott känner sig på något sätt bättre till mods bara för att antalet brott kanske inte har stigit på det sätt som har påståtts.

Men ibland är jag tvungen att korrigera den bild som beskrivs av framför allt Moderaterna av något slags skenande brottslighet. Uppgifterna om det första kvartalet är riktiga, men det är, som Maud Ekendahl nog förstår, alldeles för kort tid för att säga att det är något slags trend som man kan uttala sig säkert om. Tittar man i ett längre perspektiv – man kan se på t.ex. en tioårsperiod – finner man att brottsligheten inte har ökat totalt.

Detta är viktigt, för det påverkar också människors trygghet. Jag slutar gärna upp med att diskutera statistik, men då måste också en annan bild, den korrekta bilden av verkligheten, målas upp av Moderaterna.

Anf. 61 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Känns det inte lite konstigt och genant att ha varit försvarsminister och numera justitieminister och stå i TV inför hela svenska folket och inte vara ärlig och tala om hur den faktiska verkligheten ser ut?

Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Försvarsminister har jag faktiskt aldrig varit – möjligtvis försvarsadvokat. Det var nog det Maud Ekendahl menade.

Det är riktigt att jag har varit försvarsadvokat. Jag har varit målsägandebiträde för många människor som har råkat illa ut. Det ger mig naturligtvis mycket också i mitt nuvarande arbete just därför att jag också vet hur enskilda brottsoffer reagerar och hur mycket ett brott förstör av deras liv, kanske för alltid. Därför arbetar vi så hårt med att förbättra brottsoffersituationen.

Ungdomars attityd till svartjobb

Anf. 63 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en allmänpolitisk fråga till jordbruksminister Margareta Winberg.

För några veckor sedan kom en rapport om att ungdomar i ökande grad accepterar svartjobb. Attitydförändringen var påtaglig på bara några år. Min fråga är då: Vad tror ministern att det beror på, och vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att denna oroande tendens ska vända?

Anf. 64 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det kom en sådan rapport. Den är väldigt oroande. Jag vet samtidigt att den motkraft som just nu pågår är Riksskatteverkets stora kampanj mot svartjobb. Den är väldigt drastisk och har av många upplevts som oerhört kontroversiell och provocerande. Jag tycker för min del att den är mycket bra. Den går bl.a. på bio just nu, och där vistas ju många ungdomar. De kanske får sig en tankeställare där.

Man kan också tänka sig att detta är ett utslag av arbetslivet och de försämrade arbetsvillkor som många ungdomar i dag utsätts för. Det kan vara en bidragande orsak till att man väljer bort det ordinarie arbetet och väljer någonting annat i stället. Det är en del i den politik vi försöker förändra och förbättra.

Det finns säkert en massa andra förklaringar, men detta är vad jag spontant kan se.

Anf. 65 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Tack för svaret. Det som ministern presenterar är nog bra, framför allt när det gäller Riskskatteverkets insatser. Men för min del tror jag att en positiv attityd till svartjobb är något vi råkar ut för mer i ett samhälle med ett för högt skattetryck än vi annars skulle ha gjort.

Nyligen presenterade Riksdagens revisorer en uppföljningsrapport om det s.k. rotavdraget inom byggsektorn. Det framkom bl.a. att när rotavdraget togs bort ökade efterfrågan på möjligheten att betala svart. Jag tycker att en av flera rimliga slutsatser är att införa möjlighet till skattereduktion på hushållsnära tjänster. Det är en annan bransch där svartjobben florerar tämligen hämningslöst.

Skatteförlusten är ju för närvarande omkring 50 miljarder, och jag är övertygad om att vi gemensamt har en stark ambition att minska den

Anf. 66 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag vill säga två saker. Det ena är att i den kampanj som Riksskatteverket nu driver försöker man på ett väldigt tydligt, bra och pedagogiskt sätt förklara till vad våra skatter går – t.ex. till det som kommer ur våra vattenledningar, till fotbollsplaner, våra vägar osv. Man gör det på ett sätt som blir oerhört begripligt för alla. Det tycker jag är bra, och det kanske också är en sådan kunskap som unga människor men också vi alla behöver för att förstå att det är viktigt att vi betalar vissa saker tillsammans.

Sedan vill jag korrigera på en punkt, och det är att det inte finns något vetenskapligt samband mellan ett högt skattetryck och ett stort utbud av svartjobb. I länder som har ett lägre skattetryck än Sverige kan man också finna ett större utbud av svart arbetskraft. Detta samband som skulle vara något tydligt samband finns inte.

Frågestund

Elever med funktionshinder

Anf. 67 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill vända mig till utbildningsminister Thomas Östros. Barnombudsmannen lade fram en rapport för en tid sedan som handlade om barn med funktionshinder. Där kunde man konstatera att barn med funktionshinder inte har samma rättigheter och inte samma möjligheter som andra barn till bl.a. utbildning därför att skolorna inte är tillgängliga, och de får inte den undervisning och det stöd som de behöver.

Ministern har lagt fram ett förslag om att dela myndigheten och på olika sätt skärpa tillsynen. Jag undrar därför: I vilket sammanhang och på vilket sätt kan vi nu föra fram barn med funktionshinder och deras möjligheter till utbildning, så att de får de kunskaper och de rättigheter som de faktiskt har rätt till.

Anf. 68 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag menar att detta bör förstärkas med den nya myndighetsorganisationen, särskilt genom att man samarbetar också med andra viktiga aktörer som är till för att driva på utvecklingen så att inte minst dessa barn och ungdomar får samma rättigheter och möjligheter som alla barn och ungdomar ska ha. Det handlar om Specialpedagogiska institutet, och det handlar om ett nyorganiserat skolverk med skolutvecklingsfrågorna. Det handlar också om det konkreta arbetet i skolan. En av de frågor som Barnombudsmannen tog upp handlade om attityder och utslag av mobbning och annat. Det är väldigt viktigt att man mycket medvetet på varje skola i hela landet arbetar med dessa frågor, värdegrundsfrågorna, att man har respekt för varandra och behandlar varandra väl. Det måste ske genom ett engagerat arbete av elever, personal och föräldrar.

Det finns ett arbete som Utbildningsdepartementet har stöttat och som kallas Tillsammansprojektet. Det går ut just på att man via teater, kunskaper, videofilm och annat konkret ska uppmuntra till dessa diskussion-

er ute i skolorna så att man får ett klimat i skolorna som innebär att man visar respekt för varandra.

Det handlar alltså både om myndighetsperspektivet, att driva förändringar och rättigheter, och engagemanget som är väldigt viktigt.

Anf. 69 SONJA FRANSSON (s):

Herr talman! Jag vill hänvisa till vad statsrådet Mona Sahlin sade tidigare om att vi ibland behöver tydliggöra detta genom agera när vi ska förändra attityder. Jag delar den åsikten. Då tänker jag mer konkret.

Handikapprörelsen vill t.ex. driva fram att man borde ha en tydlig handlingsplan för varje elev med funktionshinder om hur man ska hantera helheten med resor, hjälpmedel, stöd osv. Skulle det kunna vara något att följa upp?

En annan sak är just det som ministern har infört när det gäller studenter på högskolan, en tydlig diskrimineringslag. Jag undrar om ministern är villig att gå den aktiva vägen för att förbättra situationen för elever med funktionshinder.

Anf. 70 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Ja, det är jag, och jag är väldigt engagerad i frågorna. Tidigare har jag arbetat framför allt med högskolefrågorna. Och regeringen har lagt fram förslag om precis det som Sonja Fransson pekar på, en lagstiftning mot diskriminering i högskolan. Det är en sammanhållen lagstiftning med olika typer av diskrimineringsgrunder som ger rätt och möjlighet för studenterna att driva sin sak om de upplever sig ha blivit utsatta för diskriminerande behandling.

Nu pågår ett arbete lett av Mona Sahlin om hur vi kan utsträcka dagens diskrimineringslagstiftning på arbetsmarknaden till att också gälla andra delar av utbildningsområdet. Detta arbete följer jag och deltar väldigt aktivt i. Det är en väldigt viktig frågeställning. Den här typen av frågor får allt större vikt i vårt samhälle. Och en lagstiftning om rätten att få driva sin sak måste gälla också andra delar än arbetslivet.

Socialbidrag

Anf. 71 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag har en fråga som jag vill ställa till statsrådet Sahlin, om hon inte vill lämna över den till någon annan.

Vi går nu en förhoppningsvis varm och skön sommar till mötes med en ledighet för våra ungdomar som de säkert har längtat efter. Men för familjer där båda föräldrarna får socialbidrag minskas socialbidraget med den inkomst som barnen får när de arbetar. Jag är medveten om att detta är en svår fråga. Men jag skulle ändå med tanke på dessa ungdomar som kanske vill köpa sig något alldeles speciellt vilja fråga om statsrådet är beredd att vidta åtgärder så att det blir en förändring av detta.

Anf. 72 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag vet inte riktigt varför Chatrine Pålsson ställer frågan till mig, eftersom detta inte hör till mitt ansvarsområde. Jag är ledsen att säga att jag inte kan detaljerna så mycket att jag vågar stå här i talarstolen

och försöka låtsas att jag kan detta. Jag ber därför att få återkomma. Eller också får Chatrine Pålsson återkomma med sin fråga till någon av socialministrarna som jag utgår från är ansvarig för sakfrågan.

Prot. 2001/02:107
16 maj

Frågestund

Dieseldrivna bilar

Anf. 73 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! För ett år sedan, närmare bestämt den 31 maj, diskuterade miljöministern och jag dieseldrivna bilar miljöpåverkan jämfört med bensindrivna bilar miljöpåverkan. Det hade nämligen just då kommit en rapport från Vägverket tror jag att det var om att dieseldrivna bilar inte alls är den miljöbov som ofta påstås.

Sedan dess har det kommit flera utredningar. Senast häromdagen kom det en som visar att dieseldrivna bilar i själva verket ur flera synpunkter har bättre miljövärden, både ur koldioxidsynpunkt och ur andra synpunkter. Men ingenting har hänt från regeringens sida.

Jag vill därför ställa en fråga. Varför ska vi genom sådana typer av skatter och ekonomiska styrmedel som vi har på dieseldrivna bilar motverka möjligheten till en bättre miljöutveckling?

Anf. 74 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Skatterna på dieseldrivna bilar är egentligen inte miljömotiverade. Fordonsskatten för dem är högre därför att skatten på bränslet är lägre. Det är ett sätt att försöka balansera detta.

Sedan håller jag med om att det i dag finns ett fåtal dieseldrivna bilar med väldigt bra miljöegenskaper, och det är dieseldrivna bilar som är försedda med s.k. partikelfällor. Dessa bilar och bensindrivna bilar släpper ut ungefär hundra gånger så lite partiklar som vanliga dieseldrivna bilar. Och det är framför allt partiklarna som är hälsofaran med dieseldrivna bilar. Samtidigt är de dieseldrivna bilarna bättre ur koldioxidsynpunkt. Eftersom de är mer bränsleeffektiva släpper de ut mindre koldioxid. Däremot är de fortfarande sämre när det gäller utsläpp av kväveoxider. Icke desto mindre kan de dieseldrivna bilarna göras väldigt mycket bättre i dag än tidigare. Och vi har drivit, inte minst i EU-sammanhang, att vi så snabbt som det någonsin är möjligt ska kunna få fram tuffare gränsvärden som tvingar fram partikelfällor på nya dieseldrivna bilar. Det skulle vara ett lyft för miljön och för hälsan. Men vi är inte där än.

Anf. 75 CARL G NILSSON (m):

Herr talman! Bränslet till de dieseldrivna bilarna är i dag inte så väsentligt mycket billigare än bränslet till bensindrivna bilar. Skillnaden är marginell. Däremot är fordonsskatten på nya, moderna och mycket miljövänliga dieseldrivna bilar mer än dubbelt så hög som för motsvarande bensindrivna bilar. Men jag tolkar ändå miljöministerns svar som att han har en helt annan förståelse för denna fråga nu än han hade för ett år sedan. Men mitt påstående och min fråga återstår. Jag tycker inte att vi genom beskattning ska motverka en bättre miljöutveckling, vilket nu sker.

Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! När vi för inte så länge sedan debatterade denna fråga och beslutade om den i miljörådet i EU drev vi från svensk sida att vi inte skulle lägga fast något årtal då de nya partikelfällorna måste finnas i nya bilar därför att vi hade en känsla av att tekniken kunde gå mycket snabbare framåt. Och det har visat sig att vi har fått rätt i den frågan.

Dessutom ville vi öppna möjligheterna för att ha ekonomiska incitament för att stimulera nyare och miljömässigt och hälsomässigt bättre dieseldrivna bilar.

Tyvärr lyckades vi inte få med oss de andra EU-länderna på samma sätt där. Om vi hade kunnat trumfa igenom vår hållning skulle vi i dag alltså ha haft möjligheter att dels tvinga fram att partikelfällor i dieslbilar snabbare används, dels använda ekonomiska incitament för att locka kunderna att välja just de dieslbilarna. Det kan vi inte göra nu.

Jag har inte på något sätt gett upp i den här frågan utan tänker fortsätta att jobba på att en större press läggs på biltillverkarna att så snabbt som möjligt ge oss de miljömässigt bättre dieslbilarna.

Bevakningen av gränsen mot Finland

Anf. 77 GUNNEL WALLIN (c):

Herr talman! Med anledning av aktuella kriminella händelser vid Sveriges gräns mot Finland den senaste veckan skulle jag vilja ställa en fråga till justitieministern angående gränsbevakningens möjligheter att mota den organiserade brottslighet som sprids in i Sverige via Finland från Ryssland och Baltikum – det gäller både prostitution och övrig organiserad brottslighet:

Räcker det med de resurser som finns till polis och åklagare för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten i norr, eller vill ministern förstärka resurserna så att de invånare som bor uppe vid gränsen eller i nära anslutning till den kan känna sig trygga?

Anf. 78 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ja, det är klart att detta är en väldigt viktig fråga. Det som vi arbetar väldigt mycket med inom EU är just samarbetet mellan olika länder för att kunna förbättra bekämpningen av en brottslighet som blir alltmer internationell.

Den gräns som Gunnel Wallin talar om är den gräns i Sverige där det passerar flest människor per dygn. Det är också en gräns som diskuteras väldigt mycket. Väldigt många spännande förslag finns, och ett arbete pågår som handlar om att man ytterligare ska kunna förstärka det rättsliga samarbetet mellan Sverige och Finland just vid den här gränsen.

Anf. 79 GUNNEL WALLIN (c):

Herr talman! Justitieministern sade inte någonting om han var beredd att förstärka resurserna. I verkligheten finns det i dag en åklagare och en kriminalunderrättelsetjänst samt en dåligt bemannad närpolis i området. Med tanke just på den mängd människor som passerar gränsen – alla har väl inte kriminella avsikter, men tyvärr är det fråga om en hel del – och med tanke på avstånden, på det antal övergångar som finns i området och

på att man dragit in tullresurser, eftersom det är en inre gräns, blir det en omänsklig uppgift att kunna hålla den här kontrollen. Ropen på hjälp och förstärkning har skallat ett antal gånger. Trots det har man inte fått detta.

Naturligtvis vet man i den kriminella verksamheten om att det är öppet här. Man kommer över gränsen, som vi såg tidigare i veckan. Det måste alltså till en kraftig förstärkning för att kunna stötta verksamheten. Titta på Finland och se vad man där har gjort! Samma sak borde också vi från Sveriges sida göra.

Anf. 80 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ja, Gunnel Wallin, vi får verkligen hoppas att inte en majoritet av de tusentals människor som varje dag passerar den här gränsen är kriminell, och så är det naturligtvis inte.

Inte desto mindre har Gunnel Wallin rätt här på så sätt att det är fråga om en viktig gräns. Vi vet att det också förekommer att personer med brottsliga avsikter kommer över från Finland men också från Ryssland och andra länder. Det är oerhört viktigt att bekämpa detta.

På den direkta frågan om resurser vill jag svara att det, som Gunnel Wallin mycket väl känner till, inte så att säga är min eller regeringens bedömning att se till att det blir tillräckliga resurser på specifika ställen. Nämnda ställe är ett ställe som man hos Rikspolisstyrelsen är väl medveten om. Som Gunnel Wallin också känner till gör vi nu den största satsningen någonsin på polisen. Det gör vi i ett läge där vi redan har fler poliser per invånare än t.ex. Finland, som ju Gunnel Wallin nämnde.

Kompensation till polisen i Västra Götaland

Anf. 81 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Också jag vill ställa en fråga till justitieminister Thomas Bodström. Den 5 februari förekom här i kammaren en interpellationsdebatt med justitieministern angående kompensation till Västra Götalandspolisen för kostnader för bevakningsinsatser i samband med Göteborgsmötet under Sveriges EU-ordförandeskap. Det påtalades då att om Västra Götalandspolisen inte får kompensation för kostnaderna, som uppgår till ca 150 miljoner, kommer det redan ansträngda ekonomiska läget att förvärras.

I debatten sade justitieministern bl.a. följande: ”Men jag vill återigen försäkra att kostnaderna för Göteborgsmötet finns med i regeringens fortsatta satsning på polisen. Det får ni gärna föra med er till kamraterna i Göteborg. Regeringen är fullt medveten om detta, och det kommer att finnas med i regeringens fortsatta satsning på polisen.”

Sedan dess har ingenting hänt, vare sig i vårproposition eller i tilläggsbudget. Nu är min fråga till ministern: Hur och framför allt när kommer ministern att infria sitt löfte?

Anf. 82 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det har nu gått tre dagar sedan vi senast hade den här diskussionen i riksdagen. Vi har haft många diskussioner om detta under våren, och jag vill säga som jag tidigare har sagt: Det är Rikspolisstyrelsen som fördelar pengarna. Men det här är en kostnad som inte var förut-

sedd under de tidigare budgetförhandlingarna, och det är en kostnad som naturligtvis måste finnas med i det fortsatta budgetarbetet – på samma sätt som vi har ökade kostnader för t.ex. händelserna efter den 11 september. Detta finns alltså med i det budgetarbete som nu pågår, som kommer att fortsätta och som kommer att presenteras i höst.

Anf. 83 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Faktum är att i dagsläget har Rikspolisstyrelsen ingenting att tillägga i frågan. Jag vill nog ta det som ett löfte att det här på något vis kommer att åtgärdas i samband med budgetpropositionen i höst.

För närvarande är det faktiskt så att i och med att Västra Götalandspolisen inte har fått kompensation så uppgår beräknat budgetunderskott för år 2002 till 167 miljoner kronor. Får man ingen kompensation kommer detta belopp att växa för att år 2004 uppgå till 253 miljoner kronor. Då är det tänkt att man ska ha balans. Det innebär, med de siffror som för dagen gäller, att man inte ser någon ekonomisk möjlighet att anställa några poliser under åren 2003 och 2004.

Men riktigt så är ju utvecklingen inte tänkt, så jag ser fram emot budgetpropositionen till hösten och räknar med att det då om inte förr blir tillräckligt mycket pengar till Rikspolisstyrelsen – pengar som de sedan kan vidarebefordra bl.a. till Göteborg som kompensation.

Anf. 84 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara göra ett klarläggande eftersom det varit ett par missförstånd tidigare kring detta. Det kommer alltså inte att vara så att regeringen fördelar pengar till Västra Götaland – det tror jag står alldeles klart nu. Däremot är det här en kostnad som vi inte tidigare räknat med och som naturligtvis måste finnas med i det fortsatta budgetarbetet.

I den tilläggsbudget som presenterades i våras var utgångsläget att det ekonomiskt hos polisen sammanlagt är ett överskott på 39 miljoner. Däremot kommer detta, det vet vi, tillsammans med andra kostnader att innebära att det i framtiden behövs ytterligare medel. På samma sätt som hänt i Västra Götaland – att det har blivit fler poliser – fortsätter den situationen naturligtvis genom den fortsatta satsning på polisen som helhet som regeringen är ansvarig för.

Lärarbristen

Anf. 85 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till utbildningsminister Thomas Östros. Vi har ju en väldigt svår lärarbrist i de svenska skolorna. En femtedel av lärarna är utan lärarutbildning, och det fattas mer än 20 000 lärare. Det är min övertygelse att vi behöver göra *allt* för att få tillbaka utbildade lärare i skolorna.

Häromdagen kom det en undersökning om lärarnas arbetsmiljö som gjorts av Lärarnas Riksförbund, och den var väldigt nedslående. En majoritet av lärarna rapporterar om otrygghet och upplevelser av hot, våld och trakasserier, liksom om brist på inflytande över sitt arbete och brist

på vikarier. 72 % av lärarna arbetar fastän de är så sjuka att de egentligen borde vara sjukskrivna. Det gör man därför att det inte finns vikarier. Man rapporterar också om mindre tid för eleverna på grund av nya arbetsuppgifter.

Läraryrket har länge diskuterats, och det har varit många synpunkter. Min fråga är följande: Kommer det några konkreta förslag från regeringen om åtgärder för att förbättra lärarnas arbetsmiljö?

Anf. 86 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! För mig är det en självklar utgångspunkt att det behövs mer resurser till skolan. Det är i högsta grad också en fråga om lärarnas arbetsmiljö och lärarnas möjligheter att göra ett bra jobb. Om det finns tillräckligt med lärare och andra specialister i skolan kan man också verkligen utföra ett bra arbete, till förmån för barnen och ungdomarna. Det är det viktiga. Där har vi ett program från statens sida där vi förstärker kommunernas möjligheter att anställa fler.

Samtidigt har vi nu en ny lärarutbildning, som mer liknar de statusfyllda lärarutbildningar som finns på högskolan, för läkarutbildning och civilingenjörsutbildning. Därmed ökar lärarutbildningens kvalitet och status. Vi har redan rekryterat ungefär 15 % fler till lärarutbildningen.

Sedan gäller det att ta till vara de lärare som nu finns ute i skolan som inte har full behörighet. Vi har nu erbjudit 4 000 obehöriga lärare som finns ute på skolorna möjligheten att på deltid läsa till full lärarbehörighet. Det är ofta väldigt motiverade människor, som har arbetat ett tag på skolan och som vi kan få ut en väldigt fin effekt av genom att erbjuda dem lärarutbildning.

Det är tre konkreta åtgärder. Jag är inte säker på att Folkpartiet har något program för att förstärka lärarnas status, lärarnas arbetsmiljö eller skolans kvalitet.

Anf. 87 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! När det gäller de extra resurserna till skolan är Folkpartiet och Socialdemokraterna överens. Vi har samma budgetförslag när det gäller de extra, öronmärkta pengarna till skolan.

Däremot efterlyser jag från regeringen ett stort antal förslag som jag saknar när det gäller att förbättra lärarnas situation.

Folkpartiet har fört fram ett stort antal förslag. Det är förslag som går ut på att vi på olika nivåer – på statlig nivå och kommunal nivå – ska se till att koncentrera lärarnas arbetsuppgifter så att de får tid för eleverna, att öka skolans befogenheter mot våld, mobbning och skolk, att lyssna på lärarna i skoldebatten, att ha en dialog med dem när nya kursplaner utformats, att ta bort politiker, inte minst kommunpolitiker, från styret av det pedagogiska arbetet, som lärare ska utföra, samt att utnyttja de äldre lärarna bättre, bl.a. som stöd till nya lärare. Trots regeringens brandkårsutryckningar är det tyvärr många äldre lärare som lämnar skolan därför att de inte orkar, och det är många yngre som lämnar skolan därför att de är besvikna på lärarrollen.

Jag efterlyser fortfarande konkreta åtgärder för att göra just lärarnas situation i skolan bättre, så att de kan ägna sig åt det som är deras uppgift, nämligen eleverna.

Anf. 88 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Jag måste säga att jag är djupt oroad över Folkpartiets utveckling i skolfrågan. I de praktiska exempel vi ser där Folkpartiet har inflytande över skolfrågan på kommunal nivå visar man inte den respekten för lärarnas yrkeskompetens och profession, utan man är inne och detaljstyr och detaljreglerar från politiskt håll.

Man skapar en sorterande skola, som efter politiska direktiv ska sortera ut 9–10-åringar som inte har klarat rätt prov, som kommunalrådet har beslutat om, och som får gå om en klass. Det är den gamla typen av parallellskolesystem, som gamla socialdemokrater och gamla liberaler en gång avskaffade.

Man vill införa ett strafftänkande i skolan som mer gör skolan till ett slags domstol än till en pedagogisk miljö.

Man vill införa ett skolpengssystem, som innebär ett marknadstänkande på skolan och som omöjliggör att elever får hjälp efter behov. Det blir pengarna som styr.

Allt detta står Folkpartiet för. Jag stöter på många folkpartister som frågar: Vart har socialliberalerna tagit vägen?

Kvinnliga ordförande i statliga utredningar

Anf. 89 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill vända mig till jordbruksminister och jämställdhetsminister Margareta Winberg.

Häromdagen kritiserade Jämställdhetsombudsmannen regeringen för att det är alldeles för få kvinnor som leder statliga utredningar. Den största syndaren finns tydligen inom Finansdepartementet. Där har finansministern låtit antyda att det är svårt att hitta kvinnor med rätt kompetens, t.ex. inom skatteområdet.

Jag skulle vilja fråga jämställdhetsministern: Är det en allmän uppfattning inom regeringen att det är svårt att hitta kvinnor med rätt kompetens? Vad gör regeringen för att fler kvinnor ska delta i utredningsarbete?

Anf. 90 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Nej, självfallet kan man inte generellt säga att det är svårt att hitta kvinnor med kompetens. Det gäller bara att ta på sig de rätta glasögonen och se att det finns kvinnlig kompetens och manlig kompetens – båda kompetenserna behövs.

Det är klart att det inom vissa specialområden kan finnas, av tradition, sådant som gör att det är ett mindre utbud av kvinnor med rätt kompetens. Jag kan tänka mig att detta är fallet inom t.ex. skatteområdet och att man där har svårare att hitta kvinnor som ordförande för utredningar. Det var väl det som frågan handlade om.

Inom andra områden, där vi kvinnor har funnits av tradition – det sociala området, skolans område, jämställdhetsområdet osv. – är det lättare att hitta kvinnor som mycket väl kan vara ordförande.

Trots det är jag och regeringen självfallet inte nöjda med att bara ca 30 % av ordförandena i utredningarna är kvinnor. Därför har vi en liten planering och ett litet program för hur man ska komma åt detta, som måste brytas.

Prot. 2001/02:107

16 maj

Frågestund

Anf. 91 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Jag får tacka för det svaret. Jag kan ge jämställdhetsministern möjligheten att beskriva det programmet.

Anf. 92 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag sade att det var en liten planering och ett litet program. Det är det. Det är inte någon enmansutredare eller parlamentarisk utredning, utan det är ett internt program som vi har. Det handlar naturligtvis om hur vi gör när vi utser kandidater. Det är t.ex. att alltid försöka hitta både en kvinna och en man som kandidater, och vi lägger då fram namnen för varandra. Det är t.ex. att ha en ganska omfattande namnbank med kompetenta kvinnor på olika områden.

Det är två exempel som vi jobbar efter. Men det finns naturligtvis mer att göra.

Vår absoluta ambition är att andelen ordförande i utredningar ska spegla andelen kvinnor och män i samhället, dvs. det ska vara lika många kvinnor som män som är ordförande i utredningar.

Förlängd dispens till äggproducenter

Anf. 93 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! De svenska äggproducenterna är för närvarande mitt uppe i en omställning av den svenska äggproduktionen till godkända inredda burar och andra alternativ. Problemet är nu att det i realiteten är omöjligt att inom ramen för dispensstiden klara av det praktiskt och ekonomiskt.

Frågan är då: Är jordbruksministern beredd att medverka till att svenska konsumenter, som vi har varit överens om tidigare, inte ska missa chansen att få äta svenska ägg i tillräcklig mängd i framtiden? Eller hur blir det?

Anf. 94 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Vi har fattat ett beslut här i Sveriges riksdag att de traditionella bursystemen ska avskaffas. För att de nya systemen dels ska kunna teknikprovas, dels ska kunna produceras har Jordbruksverket givit ett antal äggproducenter dispens. Jag tror att den sista dispensen utgår 2003 eller möjligen i början på 2004. Det är ganska klart uttalat från Jordbruksverkets sida – och jag stöder verkligen den uppfattningen – att efter det blir det inga dispenser.

Till det kan jag lägga att ett antal äggproducenter tyvärr har överklagat i frågan om dispenser. Det ligger alltså ett antal ärenden i rätten. Det beklagar jag djupt, därför att det ger en dålig signal, nämligen signalen att de egentligen inte vill byta ut de gamla dåliga burarna mot de inredda burarna.

Vad vi nu gör för att möjligen mota detta är att se över om vi kan tillämpa ett system med en avgift på ägg från de traditionella burarna.

Anf. 95 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag är medveten om problemen och att det finns överklaganden. Men för att det inte ska få den effekten att de farhågor som jordbruksministern här framhåller ska bli verklighet vore det rimligare att försöka se till att man i praktiken kan hinna med detta inom ramen för dispenstiden. Nu är det inte möjligt att med valfrihet välja mer än ett system. Det är ur marknadssynpunkt inte rimligt. Det rör sig kanske om en förlängning med ett halvår eller så, för det finns inte praktiska möjligheter att få dessa inredningar insatta i tid.

Det kommer att innebära att det löfte som vi gemensamt gav för fyra fem år sedan, att omställningen inte skulle gå i annan takt än att svenska konsumenter ska garanteras svenskproducerade ägg även i framtiden, inte kan hållas. Jag finner tyvärr att jordbruksministern kanske överger den uppfattningen nu.

Anf. 96 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Min uppfattning är att vi ska ha en omställning. Vi ska inte längre acceptera de gamla, trånga, dåliga burar som var dåliga ur många aspekter, men framför allt ur djurskyddsaspekt.

Jag menar att man har fått dispenser, man har fått tid på sig att ställa om. Det är inte så att man kan ställa om till enbart ett system, utan det finns nya, större, inredda burar. Det finns system för frigående inomhus och för frigående utomhus, så jag tror att med lite god vilja ska man nog klara omställningen inom den här tiden.

Anf. 97 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad. Det är ytterligare ett antal som har velat ställa frågor, men vi har som bekant bara en timme till vårt förflutande.

Jag tackar regeringens ledamöter och kammarans ledamöter för deras deltagande i debatten.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.00 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

SoU13 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.

Punkt 1 (Hälso- och sjukvårdens organisation och finansiering)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v)

4. res. 4 (c)

5. res. 5 (fp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 4

12 för res. 5

267 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Förberedande votering 2:

37 för res. 2

14 för res. 4

242 avstod

56 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

69 för res. 1

38 för res. 2

187 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

128 för utskottet

71 för res. 1

95 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 1 c, 16 mp

För res. 1: 69 m, 2 -

Avstod: 37 v, 33 kd, 13 c, 12 fp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp

Punkt 8 (Vårdgaranti)

1. utskottet

2. res. 14 (m, kd, c, fp)

Votering:

164 för utskottet

130 för res. 14

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 16 mp

För res. 14: 69 m, 33 kd, 14 c, 12 fp, 2 -

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp

Punkt 15 (Personalförsörjning inom hälso- och sjukvården)

1. utskottet

2. res. 22 (kd)

Votering:

165 för utskottet

35 för res. 22

93 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 1 c, 16 mp

För res. 22: 1 m, 33 kd, 1 -

Avstod: 68 m, 13 c, 12 fp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 33 (Fri etableringsrätt m.m.)

1. utskottet

2. res. 38 (kd, mp)

Votering:

160 för utskottet

49 för res. 38

86 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 9 m, 37 v, 1 mp, 1 -

För res. 38: 33 kd, 15 mp, 1 -

Avstod: 60 m, 14 c, 12 fp

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp

Anna Lilliehöök (m) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Kerstin-Maria Stalin (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 45 (Cancerplan)

1. utskottet

2. res. 58 (m, kd, c, fp)

Votering:

161 för utskottet

132 för res. 58

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 36 v, 13 mp

För res. 58: 68 m, 33 kd, 14 c, 3 mp, 12 fp, 2 -

Avstod: 1 m

Frånvarande: 19 s, 12 m, 7 v, 9 kd, 4 c, 4 fp

Punkt 48 (Utredning m.m. om alternativa behandlingsmetoder)

1. utskottet

2. res. 62 (mp)

Votering:

236 för utskottet

17 för res. 62

40 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 9 v, 33 kd, 12 fp, 1 -

För res. 62: 16 mp, 1 -

Avstod: 26 v, 14 c

Frånvarande: 19 s, 12 m, 8 v, 9 kd, 4 c, 4 fp

Prot. 2001/02:107

16 maj

Punkt 53 (Etiska frågor)

1. utskottet

2. res. 65 (mp)

Votering:

278 för utskottet

16 för res. 65

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 37 v, 32 kd, 14 c, 12 fp, 2 -

För res. 65: 16 mp

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 10 kd, 4 c, 4 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

LU30 Direktivet om sena betalningar

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Övergångsregel)

1. utskottet

2. res. (kd, m)

Votering:

190 för utskottet

104 för res.

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 14 c, 16 mp, 12 fp

För res.: 69 m, 33 kd, 2 -

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp

LU31 Ersättning för trafikskador utomlands

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU23 Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2001

Punkt 1 (Utvärdering av penningpolitiken 1999– 2001)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 1 (v)

Votering:

257 för utskottet

37 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag och motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 33 kd, 14 c, 16 mp, 12 fp, 1 -

För res. 1: 37 v

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 5 (Dispositionen av Riksbankens vinst)

1. utskottet
2. res. 2 (kd, m, c, fp)

Votering:

166 för utskottet

128 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 1 m, 37 v, 16 mp

För res. 2: 68 m, 33 kd, 14 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 6 (Lagreglering av Riksbankens vinstdisposition)

1. utskottet
2. res. 3 (kd, m, c, fp)

Votering:

165 för utskottet

128 för res. 3

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 16 mp

För res. 3: 68 m, 33 kd, 14 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 13 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 8 (Finans- och strukturpolitikens ansvar för inflationsbekämpningen)

1. utskottet

2. res. 4 (kd, m, fp)

Votering:

178 för utskottet

116 för res. 4

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 13 c, 16 mp

För res. 4: 69 m, 33 kd, 1 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU11 Abonnentupplysning

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU7 Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen

Punkt 1 (Sanktionsregler)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

223 för utskottet

69 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 33 kd, 14 c, 16 mp, 12 fp

För res. 1: 68 m, 1 -

Frånvarande: 20 s, 13 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 2 (Riksrevisionens möjlighet att granska arbetslöshetskassorna)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, fp)

Votering:

248 för utskottet

45 för res. 2

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 68 m, 37 v, 14 c, 16 mp, 1 fp

För res. 2: 33 kd, 11 fp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 13 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Ana Maria Narti (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:107

16 maj

**AU8 Lag om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknads-
politiska verksamheten**

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU29 De s.k. 3:12-reglerna och reglerna om andelsbyten

Kammaren biföll utskottets förslag.

**14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens samman-
träde**

JuU16 Lag om grupprättegång

Punkt 1 (Lag om grupprättegång)

1. utskottet

2. res. (m)

Votering:

223 för utskottet

70 för res.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 37 v, 33 kd, 14 c, 16 mp, 12 fp

För res.: 69 m, 1 -

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

JuU20 Avskaffande av medborgarskapskrav för advokater m.fl.

Kammaren biföll utskottets förslag.

**JuU21 Vårdlandsavtal för Organisationen för det globala nätverket
för vattenfrågor, m.m.**

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU24 Snabbare lagföring

Punkt 1 (Vitesföreläggande)

1. utskottet

2. res. (m).

Votering:

225 röster för utskottet

68 röster för res.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 33 kd, 14 c, 16 mp, 12 fp, 1 -

För res.: 68 m

Frånvarande: 19 s, 13 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU13 Riksdagens revisorers förslag om uppehållstillstånd för asylsökande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:107
16 maj

SfU16 Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU17 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.

Punkt 1 (Återbetalningsskyldighet avseende underhållsstöd)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

241 för utskottet

52 för res. 1

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 33 kd, 14 c, 12 fp, 1 -

För res. 1: 37 v, 15 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 2 (BTP för boende i tvåbäddsrum)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, m, c)

Votering:

197 för utskottet

96 för res. 2

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 32 kd, 16 mp

För res. 2: 69 m, 14 c, 12 fp, 1 -

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU9 Biobanker inom hälso- och sjukvården m.m.

Punkt 1 (Reglering av biobanker och vävnadsprover som insamlats utanför hälso- och sjukvården)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

164 för utskottet

129 för res. 1

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 15 mp

För res. 1: 69 m, 33 kd, 14 c, 12 fp, 1 -

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 2 (Lagens tillämpningsområde)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd, c, fp)

Votering:

165 för utskottet

129 för res. 2

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 37 v, 16 mp

För res. 2: 69 m, 33 kd, 14 c, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Punkt 3 (Syftet med lagen)

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

Votering:

261 för utskottet

33 för res. 3

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 69 m, 37 v, 14 c, 16 mp, 12 fp, 1 -

För res. 3: 33 kd

Frånvarande: 19 s, 12 m, 6 v, 9 kd, 4 c, 4 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 maj

2001/02:1165 av *Ola Karlsson* (m) till statsminister Göran Persson
Pensionen i statliga företag

2001/02:1166 av *Willy Söderdahl* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Ekologiska företag och regional samordning

2001/02:1167 av *Ola Karlsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Kungörelse av företagsuppgifter

2001/02:1168 av *Lennart Värmbj* (v) till statsrådet Britta Lejon
Poströstning

2001/02:1169 av *Magnus Jacobsson* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukskrivningarna

2001/02:1170 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till finansminister Bosse Ring-
holm

Europeiska investeringsbanken

2001/02:1171 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Dopningskontroll av kvinnor

2001/02:1172 av *Ann-Marie Fagerström* (s) till statsrådet Lars-Erik
Lövdén

Svartjobb inom byggbranschen

2001/02:1173 av *Lena Sandlin-Hedman* (s) till justitieminister Thomas
Bodström

Lagstiftning av franchising

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 maj.

16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 maj

2001/02:1144 av *Maud Ekendahl* (m) till statsminister Göran Persson
Statsråds deltagande i möten

2001/02:1146 av *Inger René* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Kulturarv i Tibet

2001/02:1149 av *Magnus Jacobsson* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
FN:s resolution 425

2001/02:1150 av *Gunilla Tjernberg* (kd) till näringsminister Björn Ro-
sengren

Förbindelsen mellan Holmön och fastlandet

2001/02:1152 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Gränsöverskridande brottslighet

Prot. 2001/02:107
16 maj

2001/02:1153 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg

Ogräsmedel

2001/02:1154 av *Per Landgren* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Religionsutövandet i Ryssland

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 maj.

17 § Kammaren åtskildes kl. 17.32.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl.
13.46,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.00 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Monica Gustafson

1 § Återkallelse av del av motion	1
2 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Lag om grupprättegång.....	1
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU16	1
Anf. 1 MAUD EKENDAHL (m)	1
Anf. 2 HELENA ZAKARIASÉN (s)	2
Anf. 3 ALICE ÅSTRÖM (v).....	4
Anf. 4 KIA ANDREASSON (mp)	5
(Beslut fattades under 14 §.).....	6
5 § Avskaffande av medborgarskapskrav för advokater m.fl.	6
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU20	6
(Beslut fattades under 14 §.).....	6
6 § Världlandsavtal för Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor, m.m.	6
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU21	6
(Beslut fattades under 14 §.).....	6
7 § Snabbare lagföring	6
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU24	6
Anf. 5 JEPPE JOHNSSON (m)	6
Anf. 6 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s)	7
Anf. 7 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	8
(Beslut fattades under 14 §.).....	9
8 § Riksdagens revisorers förslag om uppehållstillstånd för asylsökande	9
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU13	9
(Beslut fattades under 14 §.).....	9
9 § Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad	9
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU16	9
(Beslut fattades under 14 §.).....	9
10 § Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.	10
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2001/02:SfU17	10
Anf. 8 MARGIT GENNSER (m)	10
Anf. 9 BIRGITTA CARLSSON (c)	10
Anf. 10 BO KÖNBERG (fp)	11
Anf. 11 GÖTE WAHLSTRÖM (s)	12
Anf. 12 BO KÖNBERG (fp) replik	13
Anf. 13 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	14
Anf. 14 BO KÖNBERG (fp) replik	14
Anf. 15 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	14
Anf. 16 MARGIT GENNSER (m) replik	14
Anf. 17 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	15
Anf. 18 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	15

Anf. 19 ULLA HOFFMANN (v)	15
(Beslut fattades under 14 §.)	16
11 § Biobanker inom hälso- och sjukvården m.m.	16
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU9	16
Anf. 20 LEIF CARLSON (m).....	16
Anf. 21 CHATRINE PÅLSSON (kd)	19
Anf. 22 KENNETH JOHANSSON (c)	20
Anf. 23 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	21
Anf. 24 CONNY ÖHMAN (s)	22
Anf. 25 LEIF CARLSON (m) replik.....	24
Anf. 26 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	25
Anf. 27 LEIF CARLSON (m) replik.....	25
Anf. 28 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	25
Anf. 29 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	26
Anf. 30 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	26
Anf. 31 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	26
Anf. 32 CONNY ÖHMAN (s) replik.....	26
Anf. 33 ROLF OLSSON (v)	27
(Beslut fattades under 14 §.)	27
Ajournering	28
Återupptagna förhandlingar	28
12 § Frågestund	28
Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN	28
<i>Pensionsavtal</i>	28
Anf. 35 AGNE HANSSON (c)	28
Anf. 36 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	28
Anf. 37 AGNE HANSSON (c)	29
Anf. 38 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	29
<i>Positiv särbehandling av invandrare</i>	29
Anf. 39 ANNA KINBERG (m).....	29
Anf. 40 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	29
Anf. 41 ANNA KINBERG (m).....	30
Anf. 42 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	30
<i>Fysiskt och verbalt våld mot politiker</i>	30
Anf. 43 HILLEVI LARSSON (s).....	30
Anf. 44 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	31
Anf. 45 HILLEVI LARSSON (s).....	31
Anf. 46 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	31
<i>Täckning av kostnader för forskningsprojekt</i>	31
Anf. 47 YVONNE ANDERSSON (kd)	31
Anf. 48 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	32
Anf. 49 YVONNE ANDERSSON (kd)	32
Anf. 50 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	32
<i>Valfångst i Japan</i>	33
Anf. 51 HARALD NORDLUND (fp).....	33
Anf. 52 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	33
Anf. 53 HARALD NORDLUND (fp).....	33

Anf. 54 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	33
<i>Skolverket</i>	34
Anf. 55 LENNART GUSTAVSSON (v)	34
Anf. 56 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
Anf. 57 LENNART GUSTAFSSON (v)	34
Anf. 58 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	34
<i>Brottsligheten</i>	35
Anf. 59 MAUD EKENDAHL (m)	35
Anf. 60 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	35
Anf. 61 MAUD EKENDAHL (m)	35
Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	36
<i>Ungdomars attityd till svartjobb</i>	36
Anf. 63 LENNART KOLLMATS (fp).....	36
Anf. 64 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	36
Anf. 65 LENNART KOLLMATS (fp).....	36
Anf. 66 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s)	37
<i>Elever med funktionshinder</i>	37
Anf. 67 SONJA FRANSSON (s)	37
Anf. 68 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	37
Anf. 69 SONJA FRANSSON (s)	38
Anf. 70 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	38
<i>Socialbidrag</i>	38
Anf. 71 CHATRINE PÅLSSON (kd)	38
Anf. 72 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	38
<i>Dieseldrivna bilar</i>	39
Anf. 73 CARL G NILSSON (m).....	39
Anf. 74 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	39
Anf. 75 CARL G NILSSON (m).....	39
Anf. 76 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	40
<i>Bevakningen av gränsen mot Finland</i>	40
Anf. 77 GUNNEL WALLIN (c)	40
Anf. 78 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	40
Anf. 79 GUNNEL WALLIN (c)	40
Anf. 80 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	41
<i>Kompensation till polisen i Västra Götaland</i>	41
Anf. 81 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	41
Anf. 82 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	41
Anf. 83 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	42
Anf. 84 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	42
<i>Lärarbristen</i>	42
Anf. 85 ULF NILSSON (fp).....	42
Anf. 86 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	43
Anf. 87 ULF NILSSON (fp).....	43
Anf. 88 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	44
<i>Kvinnliga ordförande i statliga utredningar</i>	44
Anf. 89 MARIE ENGSTRÖM (v)	44

Anf. 90 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	44
Anf. 91 MARIE ENGSTRÖM (v)	45
Anf. 92 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	45
<i>Förlängd dispens till äggproducenter</i>	45
Anf. 93 INGVAR ERIKSSON (m).....	45
Anf. 94 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	45
Anf. 95 INGVAR ERIKSSON (m).....	46
Anf. 96 Jordbruksminister MARGARETA WINBERG (s).....	46
Anf. 97 FÖRSTE VICE TALMANNEN	46
Ajournering	46
Återupptagna förhandlingar	46
13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 maj	47
SoU13 Hälso- och sjukvårdsfrågor m.m.	47
LU30 Direktivet om sena betalningar	49
LU31 Ersättning för trafikskador utomlands	49
FiU18 Riksdagens revisorers årsredovisning för 2001.....	50
FiU23 Penningpolitiken och Riksbankens förvaltning 2001	50
TU11 Abonentupplysning	51
AU7 Tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen	51
AU8 Lag om behandling av personuppgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten	52
SkU29 De s.k. 3:12-reglerna och reglerna om andelsbyten	52
14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	52
JuU16 Lag om grupprättegång.....	52
JuU20 Avskaffande av medborgarskapskrav för advokater m.fl.	52
JuU21 Vårdlandsavtal för Organisationen för det globala nätverket för vattenfrågor, m.m.	52
JuU24 Snabbare lagföring.....	52
SfU13 Riksdagens revisorers förslag om uppehållstillstånd för asylsökande.....	53
SfU16 Socialförsäkringsförmåner vid institutionsvistelse på statens bekostnad	53
SfU17 Vissa socialförsäkringsfrågor m.m.	53
SoU9 Biobanker inom hälso- och sjukvården m.m.	54
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	55
16 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	55
17 § Kammaren åtskildes kl. 17.32.	56

Elanders Gotab, Stockholm 2002